

اولین وقفنامه های چاپی

مجید غلامی جلیسه

چکیده

این مقاله گزارشی است از نخستین وقفنامه‌هایی که با ورود صنعت چاپ به ایران، به صورت چاپی منتشر شده است. نویسندگان با مطالعه چند کتاب منتشرشده در دو سده گذشته، وقفنامه‌هایی را که به ضمیمه این کتاب‌ها به چاپ رسیده، به تفصیل آورده است. وی توضیحات مختصری نیز از مؤلف و محتوای کتاب‌های مورد استناد ارائه کرده است.

کلیدواژه‌ها:

چاپ در ایران، وقفنامه‌های چاپی ایران، وقفنامه آستان قدس رضوی

مقدمه

وقف‌نامه‌ها به عنوان اولین و اصلی‌ترین مدارک شناسایی موقوفات همواره در معرض آسیب بوده‌اند. هر چند بسیاری از این آسیب‌ها سهوی و محصول گذر زمان و حاصل بلایای جَوّی و طبیعی بوده، با این حال همواره عده‌ای سودجو با قصد تملک موقوفات، در نابودی این مدارک می‌کوشیده‌اند.^۱

در کنار نابودی مدارک وقف، جعل اسناد نیز از جمله آفاتی بود که همواره بعد از مرگ واقفان گریبانگیر موقوفات می‌گردید.

ثبت وقف‌نامه‌ها بر روی پوست، کاغذ، سنگ^۲، کاشی و ... با هدف حفظ نتیجه معنوی و دنیوی عمل ارزشمند وقف، در سنوات مختلف صورت می‌پذیرفته است. از باب نمونه اگر واقفی مسجدی و یا آب‌انباری را وقف می‌کرد، با ثبت وقف‌نامه آن بر روی کاشی و یا سنگ می‌کوشید ضمن اعلان عمل خود و ترویج عمل پسندیده وقف، موقوفه را از گزند گذر زمان و دستبرد نااهلان حفظ کند.

واقفان ضمن اجرای صیغه وقف در اماکن عمومی و در جمع بزرگان، ثبت گواهی بزرگان بر وقف‌نامه‌ها، همچنین کتابت و تکثیر دستی وقف‌نامه‌های خود و سپردن این وقف‌نامه‌ها به اشخاص معتمد سعی می‌نمودند موقوفه خود را حفظ نمایند،^۳ در این میان با مخفی کردن برخی از نسخه‌های وقف‌نامه‌های خود میان جلد کتاب‌ها، صندوقچه‌ها، داخل دیوارها و ... بخت حفظ شدن موقوفه را برای آیندگان بالا می‌بردند، اما کم نیست موقوفاتی که اکنون اثری از آنها در دسترس نمی‌باشد.

چاپ و وقف

با ورود صنعت چاپ به ایران در سال ۱۲۳۳ق، تحولی نوین در عرصه فرهنگ و ادب این مرز و بوم ایجاد گردید و این صنعت توانست با دادن نیروی مضاعف به حرکت‌های فرهنگی موجود در کشور، بخش‌های مختلف ادبی، تاریخ، سیاسی

و ...، جامعه آن دوران را نیز به صورتی محسوس دچار تحول کند. از جمله بخش‌هایی که از این جنبش بی‌نصیب نماند - هر چند می‌توانست بهره‌ای مضاعف از اثرات پرفایده این صنعت ببرد - باید به بخش وقف اشاره نمود. از جمله فوایدی که چاپ وقف‌نامه‌ها داشته و خواهد داشت، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. گسترش فرهنگ وقف؛
۲. ثبت وقف‌نامه در حافظه تاریخ؛
۳. اعلان وقف و موارد وقف در سطح جامعه؛
۴. حفاظت و نگهداری از وقف‌نامه؛
۵. پایین آوردن احتمال و امکان غصب موقوفات.

اولین وقف‌نامه چاپی که تا کنون حقیر بدان دست یافته‌ام، وقف‌نامه کتاب شرح قصیده عبدالباقی بن سلیمان عمری (۱۲۰۴-۱۲۷۸ق) است، که شارح آن محمد کاظم بن محمد قاسم حسینی رشتی (۱۲۱۲-۱۲۵۹ق) است و در انتهای کتاب، وقف‌نامه آن به چشم می‌خورد. واقف این وقف‌نامه سلیمان بن شمخال افشار تبریزی از حکام ارومیه بوده، که در این وقف‌نامه، تعداد ۶۳۰ جلد کتاب را بر طالبان علوم دینی وقف کرده، تولیت کتب را به متصرفین اول واگذار می‌نماید. این وقف‌نامه تاریخ غره ماه محرم سال ۱۲۷۰ق را دارد.^۴

بعد از گذر از وقف‌نامه‌های کتاب که در دوران شکوفایی صنعت چاپ رونق خاصی به خود گرفته بود، اولین کتابی که در آن وقف‌نامه‌ای از دوران قبل از قاجار یعنی افشاریه به چاپ رسیده است، کتاب منشئات محمد مهدی بن محمد نصیر استرآبادی متخلص به کوکب (?-۱۷۳ق) است.

در این اثر مجموعه‌ای از وقف‌نامه‌ها شامل وقف‌نامه قرآن مجید، وقف‌نامه صحیفه کامله، وقف‌نامه زاد المعاد، سواد وقف‌نامه کتب مصیبت سید الشهداء، سواد وقف‌نامه صحایف و کتب خود، سواد وقف‌نامه به جهت قری و مزارع، آمده است.

از این اثر نسخه‌های خطی فراوانی موجود است و کتاب **منشآت** نیز به دفعات به صورت سنگی طی سال‌های مختلف به چاپ رسیده است، اما برای اولین بار به سال ۱۲۸۶ق در تهران و چاپخانه سید مهدی بن محمدباقر، با تصحیح محمدصادق حسینی چاپ شد.

دومین کتاب چاپ سنگی که ضمن آن وقف‌نامه‌ای به چاپ رسیده، کتاب **جنة النعیم والعیش السلیم** تألیف محمدباقر بن اسماعیل کجوری مازندرانی (۱۲۵۵-۱۳۱۳ق) می‌باشد. **جنة النعیم** کتابی است در زندگی‌نامه حضرت **عبدالعظیم حسنی** که در تاریخ ۱۲۹۶ق به نگارش درآمده و مؤلف ضمن این کتاب، صورت موقوفات حرم حضرت **عبدالعظیم** را نیز درج نموده است. این کتاب برای اولین بار به سال ۱۲۹۶ق به قطع رحلی و در ۵۷۰ صفحه در تهران به چاپ رسیده است. از دیگر وقف‌نامه‌های ضمنی می‌توان به وقف‌نامه‌های آستان قدس رضوی اشاره نموده که در ضمن کتاب **فردوس التواریخ** تألیف **نوروزعلی بن محمدباقر فاضل بسطامی شاهرودی** (۱۲۲۷-۱۳۰۹ق) آمده است. این کتاب در شهر تبریز در چاپخانه اسدآقا بن علی بن محمدحسین تبریزی به سال ۱۳۱۵ق به چاپ رسیده است.

فردوس التواریخ اثری است تاریخی مشتمل بر یک مقدمه و چهار باب که باب چهارم آن در بیان موقوفات و صدقات جاریه‌ای است که برای مصارف روضه رضویه (علی مشرفها آلاف السلام والتحیة) استفاده می‌شود. مؤلف کتاب در ابتدای فصل چهارم بیان می‌دارد که به سال تألیف کتاب **فردوس التواریخ** (یعنی سال ۱۳۰۱ق)، از قاطبه موقوفات اطلاعی نداشتم؛ به همین جهت از اعتمادالتولیه آستان در آن زمان یعنی آقای **محمدشفیع قزوینی** درخواست می‌کند که اطلاعاتی در این خصوص به نگارش درآورد و عین آن مطالب را در کتاب خود درج می‌نماید.

دو کتاب **آثار الرضویة من منتخبات الصدیقیة و خصائص العظیمیة** نیز دو اثر کاملاً مستقل در خصوص معرفی موقوفات است که در ضمن آن به صورت کلی

به معرفی موقوفات آستان مقدس امام هشتم علی بن موسی الرضا علیه السلام و حضرت عبدالعظیم حسنی پرداخته شده است.

آثار الرضویة من منتخبات الصدیقیة اثری است مستقل که توسط اسماعیل بن حبیب الله مستوفی همدانی مشهور به معتمد السلطان در ۳۶۴ صفحه گردآوری شده و به سال ۱۳۱۷ق در تهران در چاپخانه شیخ محمد بن محمدرضا طهرانی به چاپ رسیده است. این کتاب شامل مجموعه موقوفات، فرمان‌ها، قباله‌ها و حکم‌های آستان قدس رضوی است که مؤلف به معاونت میرزا عبدالعلی، مصحح کتابخانه آستان قدس رضوی آن را به انجام رسانده است.

خصائص العظیمیة کتابی است در بیان ثواب زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی که مؤلف ضمن بیان پنج حدیث بدان پرداخته است و همراه با آن، زیارت‌نامه حضرت عبدالعظیم، قوانین آستانه حضرت عبدالعظیم و موقوفات آن آستانه به تفصیل و همچنین صورت وقف‌نامه میرزا شفیع خان مستشارالملک گرکانی آمده است.

اولین وقف‌نامه‌ای که در ضمن کتاب‌های چاپ سنگی به گونه‌ای مجزا و تنها با هدف ارائه صورت وقف‌نامه اشخاص به چاپ رسیده، وقف‌نامه علی نقی بن محمدحسین تاجر کاشانی است که به سال ۱۳۰۱ق در ضمن کتاب **کمال‌الدین و اتمام النعمه** به چاپ رسیده است. از این پس این رسم در ایران پایه گذاری گردید و همراه با چاپ کتاب‌ها، صورت موقوفات مختلف نیز به چاپ رسید که در ضمن مقاله حاضر، به معرفی این نوع از وقف‌نامه‌ها خواهیم پرداخت.

متأسفانه نه در آن دوره بلکه در زمان حاضر نیز واقفان آن‌گونه که باید از ابزار چاپ استفاده شایسته و بایسته‌ای نمی‌کنند و کمتر شاهد هستیم که وقف‌نامه‌های خود را چاپ و تکثیر کنند.

فهرست اسامی کتابخانه‌های ایران به همراه اختصار آنها

کتابخانه آستانه حضرت معصومه B = آستانه

- کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی = آستان قدس
 کتابخانه حضرت عبدالعظیم = عبدالعظیم
 کتابخانه مجلس شورای اسلامی = مجلس
 کتابخانه دایرة المعارف بزرگ اسلامی = دایرة المعارف
 کتابخانه مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان = مرکز تحقیقات
 کتابخانه مرعشی = مرعشی
 کتابخانه مرکزی تبریز = مرکزی تبریز
 کتابخانه مدرسه عالی شهید مطهری = سپهسالار
 کتابخانه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران = ادبیات تهران
 کتابخانه شخصی دکتر علی اصغر مهدوی = مهدوی
 کتابخانه ملی ایران = ملی
 کتابخانه شاهچراغ شیراز = شاهچراغ
 کتابخانه جامعه الامام المنتظر = جامعه
 کتابخانه مرکزی شهرداری اصفهان = شهرداری اصفهان
 کتابخانه محدث ارموی = محدث
 کتابخانه تربیت تبریز = تربیت
 کتابخانه مؤسسه علمی فرهنگی دارالحديث = مؤسسه دارالحديث
 کتابخانه تخصصی وزارت امور خارجه = وزارت امور خارجه

[۱] وقف نامه استرآبادی

واقف: استرآبادی، محمد مهدی بن محمد نصیر، متخلص به کوکب (؟-۱۱۷۳ق)

کاتب: کلهر، محمدرضا بن محمدرحیم (۱۲۴۵-۱۳۱۰ق)

تاریخ وقف: قرن دوازدهم

تاریخ کتابت: ۱۲۸۵ق

رقبات و محل وقوع: ۱. روستای جعفرآباد؛ ۲. باغ دین مصطفوی؛ ۳. روستای عبدالآباد؛ ۴. روستای مؤمن آباد.

منبع: منشئات. تهران: چاپخانه سید مهدی بن محمدباقر، وزیری، ۹۱ ص، ۱۲۸۶ق [۷۹۸۶].

توضیحات: در کتاب منشئات استرآبادی وقف‌نامه کتب قرآن مجید، صحیفه کامله، زاد المعاد، کتب مصیبت سیدالشهداء و همچنین وقف‌نامه‌ای از کتب استرآبادی موجود است که چنانچه ذکر گردید، در حال حاضر این نوع از وقف‌نامه‌ها محل بحث ما نیست.

موجودی: بیاض؛ آستانه حضرت معصومه B؛ آستان قدس رضوی؛ وزارت امور خارجه؛ کتابخانه ملی.

[۲] وقف‌نامه مدرسه امینیه

واقف: گرجی آبدارباشی محمدابراهیم بن زال، ملقب به امین‌السلطان متولی: گرجی آبدارباشی، علی اصغر بن محمدابراهیم، ملقب به امین‌السلطان دوم، و بعد از آن اولاد ذکور نسلاً بعد نسل و در صورت انقراض نسل ذکور به اولاد اناث، و در صورت فقدان نسل به مجتهد اعلم جامع شرایط.

تاریخ وقف: ۲۵ ربیع‌الاول ۱۲۹۰ق

تاریخ کتابت: ۱۲۹۶ق

تاریخ چاپ: ۱۲۹۶ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۳۵×۲۲سم؛ تعداد سطور: ۲۷س.

رقبات و محل وقوع: ۱. مدرسه جوار حضرت عبدالعظیم موسوم به مدرسه دارالشفاء؛ ۲. مدرسه امینیه؛ ۳. مدرسه عتیقه درب صحن حضرت عبدالعظیم؛ ۴. مجموعه دکاکین بازارچه جنب مدرسه امینیه معروف به بازارچه امینیه، شامل سه باب دکان بقالی و خبازی و شمعی و علافی و غیره؛ ۵. کاروان‌سرای متصل به علافی.

مصارف: بعد از وضع تعمیرات لازمه مدرسه و بازار، هر سهم به ۱۰ سهم نموده، دو سهم مال ناظر باشد، هشت سهم دیگر را در هر ماهی سه تومان به مدرس مدرسه امینیه و پانزده هزار به مدرس مدرسه عتیق و هر ماهی به هر حجره‌ای نه هزار نقد بدهند که پول سوخت هم با خود طلبه باشد؛ و هر ماهی دو تومان به دو خادم مدرسه امینیه و یک تومان به یک نفر خادم مدرسه عتیق.

توضیحات: در استدراک‌کی که مؤلف در انتهای کتاب به چاپ رسانده، آورده است که وی خدمت فرزند امین‌السلطان رفته و برخی از اجزای کتاب را که به چاپ رسیده بود به نظر ایشان رسانده و ایشان بعد از مطالعه فرمودند که مناسب می‌دانم تمام املاک و اعیان موقوفه با ارباح و منافع مأخوذه و مصارفی که هر سال به این آستان عرش‌بنیان از کلیات و جزئیات می‌شود، در این کتاب یادداشت کنید که کسی بعد از این نتواند خللی بر ممتلكات و موقوفات مفصله وارد بیاورد. مؤلف نیز در ذیل ثمره دوازدهم، به این امر اقدام کرد، اما بعد از چاپ متوجه گردید که اغلاط فراوانی در این چاپ صورت گرفته است؛ لذا وضع را تغییر داده و آن اجزاء را حذف کرد و اوراقی را ضمیمه کرد که شامل جمع و خرج سال ۱۲۹۶ق بوده، املاک و مستقلات وقف‌شده بر آستانه مبارکه حضرت عبدالعظیم را دربردارد. این ضمیمه نخست به ذکر مستقلات پرداخته و پس از آن مخارج و اسامی خدام، قراء، آستانه‌داران، گلاب‌داران، فراشان، مخارج روشنایی و چراغ، حراجی، بنائی و جز آن را آورده است.

منبع: **جنة النعیم والعیش السلیم.** محمدباقر بن اسماعیل کجوری مازندرانی. تهران: بی‌چا، ۵۷۰ص، ۱۲۹۶ق [۱۱۶۴]

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ مجلس؛ دایره المعارف؛ مرکز تحقیقات؛ مرعشی؛ مرکزی تبریز؛ سپهسالار؛ مسجد اعظم؛ ادبیات تهران؛ مهدوی؛ ملی؛ آستان قدس.

[۳] وقف‌نامهٔ علی نقی بن محمدحسین تاجر کاشانی

واقف: تاجر کاشانی، علی نقی بن محمدحسین (قرن ۱۴ق)

متولی: تاجر کاشانی، علی نقی بن محمدحسین (قرن ۱۴ق)

متولی: تاجر کاشانی، محمدعلی بن علی نقی بن محمدحسین (قرن ۱۴ق)

متولی: تاجر کاشانی، محمدرضا بن علی نقی بن محمدحسین

متولی: تاجر کاشانی، محمدباقر بن علی نقی بن محمدحسین و بعد از آن اولاد

ذکور نسلأ بعد نسل.

کاتب: گلپایگانی، محمدحسن بن محمدعلی

تاریخ وقف: ۲۵ رجب ۱۲۹۵ق

تاریخ کتابت: ۲۸ شعبان ۱۳۰۱ق

تاریخ چاپ: ۱۳۰۱ق؛ نوع خط: نسخ و نستعلیق؛ ابعاد: ۱۹/۵×۱۱/۵سم.

رقبات و محل وقوع: ۱. قریهٔ ده‌نمک؛ ۲. مزرعهٔ قاسم‌آباد؛ ۳. مزرعهٔ محمدآباد؛

۴. مزرعهٔ شاه‌فتح‌الله نزدیک ده‌نمک؛ ۵. مزرعهٔ بخش‌آباد؛ ۶. مزرعهٔ ماوی نزدیک ده

لاسجرد؛ ۷. مزرعهٔ جهان‌آباد نزدیک ده‌سرخه؛ ۸. مزرعهٔ حرم‌آباد و مزرعهٔ شلغم‌آباد

که از مزارع زرند است؛ ۹. دکاکین ثمانیهٔ مُحاذی رباط قوشه و رباط دامغان.

مصارف: یک عُشر متولی؛ مابقی دو قسمت شود: یک قسمت به سادات صحیح

النسب اثنی‌عشری؛ یک قسمت در مطلق خیرات و مَبْرَات.

سجلات: حجهٔ الاسلام حاجی ملاعلی؛ حجهٔ الاسلام حاجی میرزا محمد

بروجردی؛ حجهٔ الاسلام حاجی ملا محمدجعفر؛ حاجی ملا اسدالله؛ حاجی

شیخ موسی؛ ملا علی محمد؛ محمدامین تاجر طهرانی؛ عبدالباقی تاجر طهرانی؛

زین‌العابدین تاجر کاشانی؛ حاجی عبدالرزاق تاجر کاشانی؛ میرزا آقا تاجر کاشانی؛

ناظم التَّجَّار کردستان؛ محمدابراهیم ابن حاجی محمدقاسم تاجر طهرانی.

توضیحات: در انتهای وقف‌نامه صورت رباط‌هایی که علی نقی تاجر کاشانی

تعمیر کرده آمده است و ذکر شده که این وقف‌نامه در ضمن این کتاب که به سرمایه

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ ادبیات تهران؛ عبدالعظیم؛ ملی؛ مجلس؛ شاهچراغ؛ دایره المعارف؛ جامعه؛ آستان قدس؛ شهرداری اصفهان؛ سپهسالار؛ محدث؛ تربیت.

[۴] وقف نامه انیس الدوله

واقف: انیس الدوله گرجیانی، فاطمه بنت نورمحمد، ملقب به انیس الدوله (۱۲۵۸-۱۳۱۴ق)

متولی: انیس الدوله گرجیانی، فاطمه بنت نورمحمد، ملقب به انیس الدوله (۱۲۵۸-۱۳۱۴ق)

متولی: امیرتومان گرجیانی، حبیب الله بن نورمحمد

متولی: امیرتومان گرجیانی، محمدحسن بن نورمحمد^۵

کاتب: رضوی، محمدعلی بن محمد

تاریخ وقف: رجب ۱۳۱۱ق

تاریخ کتابت: ۱۴ ربیع الاول ۱۳۱۲ق

تاریخ چاپ: ۱۳۱۲ق؛ نوع خط: نسخ؛ شکسته نستعلیق؛ ابعاد: ۲۱×۳۴سم.

رقبات و محل وقوع: ۱. شش دانگ قریه کاشانک بلوک غار (اسلام شهر)؛ ۲. شش دانگ کاروان سرای سه دالانی در راسته بازار امیر؛ ۳. سه دانگ مشاع از یک باب دکان بزازی؛ ۴. سه دانگ از دکان سقط فروشی.

مصارف: همه ساله ۲۶۵ تومان به جهت شموعات شامل: روضه مولای متقیان علیه السلام دو شمع؛ روضه ابی عبدالله الحسین علیه السلام دو شمع؛ روضه حضرت ابی الفضل علیه السلام دو شمع؛ روضه منوره کاظمین علیه السلام دو شمع؛ روضه منوره عسکریین علیه السلام دو شمع؛ سرداب مقدس یک شمع؛ مصارف لازمه عین موقوفه؛ و آنچه از منافع موقوفه باقی می ماند، نصف از تمام آن را در مصارف تعزیه داری حضرت خامس آل عبا ابی عبدالله الحسین علیه السلام و سایر ائمه معصومین علیهم السلام و اولاد و اصحاب ایشان و ذکر مناقب ایشان از قهوه و قلیان و چای و اطعام و تدارک لوازم مجلس و اجرت راثی

و امثال ذلک [خرج کنند]، و نصف باقی را چهار سهم مساوی نموده، دو سهم آنرا در مصارف نائب‌الزیارة کربلای معلی و مشهد مقدس صرف نمایند؛ و یک سهم در افطاریه شهر رمضان که در مجالس افطار ذکر مصیبت حضرت ابی‌عبدالله علیه السلام هم بشود؛ و یک سهم باقی را در مطلق خیرات و مبرات از قبیل عروسی عزاب از سادات و علویات و غیرهم، و تجهیز و تکفین فقرای از اموات، و یا ابتیاع طبع نمودن کتب علمیه از برای محتاجین از اهل علم و امثال اینها [صرف کنند]. و کذا شش دانگ عرصه و اعیان یک باب عمارت ملی متصرفی خود، واقعه در کربلای معلی قرب صحن مقدس حضرت ابی‌عبدالله الحسین علیه السلام که از ورثه مرحوم آقا شیخ عبدالحسین مجتهد طهرانی خریداری فرموده‌اند بر سقاخانه ابی‌عبدالله علیه السلام و صحن مبارک حضرت عباس علیه السلام سبیل نمایند.

سجلات: میرزا زین‌العابدین امام جمعه طهران؛ حاجی شیخ اسماعیل طهرانی؛ آقا سید علی اکبر مجتهد تفرشی؛ حاجی میرزا حسن مجتهد آشتیانی؛ عبدالله موسوی بهبهانی؛ شیخ محمد حسن مجتهد طهرانی؛ آقا سید باقر صدر العلماء؛ شیخ فضل‌الله مجتهد نوری؛ آقا سید حسن پیشنماز شوشتری؛ آقا سید ریحان‌الله مجتهد بروجرودی؛ آقا شیخ محمد نبی مجتهد تویسرکانی.

توضیحات: وقف‌نامه در صفحه ۳۷۰ کتاب به چاپ رسیده است. فهرست این وقف‌نامه در کتاب **فهرست اسناد موقوفات ایران** ۶۶/۴ آمده است. همچنین متن کامل آن با دو وقف‌نامه دیگر به کوشش سید محمد دبیرسیاقی در مقاله‌ای با نام «موقوفات مرحوم انیس‌الدوله»، در مجله **وقف میراث جاویدان**، سال ۱۳۸۴ ش، ش ۵۰، صفحه ۲۰ الی ۳۳ منتشر شده است.

منبع: **لئالی الأخبار والآثار**. محمدنبی بن احمد تویسرکانی. تهران: کارخانه علی‌قلی خان قاجار، ۵۷۱ ص، ۱۳۱۲ ق [۶۰۱۷].

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ ادبیات تهران؛ مرعشی؛ انجمن مفاخر؛ عبدالعظیم؛ ملی؛ آستان قدس؛ ایران‌شناسی؛ سپهسالار.

[۵] وقف‌نامه آستان قدس رضوی

واقف: عباس صفوی اول، شاه ایران (۹۷۸-۱۰۳۸ق)

واقف: طهماسب صفوی اول، شاه ایران (۱۰۲۱-۱۰۵۲ق)

واقف: رکن‌الدوله^۶

واقف: طوسی، عتیق‌علی بن احمد، ملقب به منشی‌باشی (قرن ۱۰ق)

واقف: انصاری، سعید بن سلیمان، ملقب به مؤتمن‌الملک (۱۲۳۱-۱۳۰۱ق)

واقف: نوری، فضل‌الله بن اسدالله، ملقب به وزیر نظام (۱۲۰۹-۱۲۸۹ق)

واقف: قزوینی، محمدحسین بن فضل‌الله، ملقب به عضدالملک (?-۱۲۸۴ق)

واقف: سیف‌الدوله، محمد بن فتحعلی شاه قاجار، ملقب به سیف‌الدوله، متخلص

به سلطان (۱۲۲۸-؟ق)

واقف: انیس‌الدوله گرجیانی، فاطمه بنت نورمحمد، ملقب به انیس‌الدوله

(۱۲۵۸-۱۳۱۴ق)

واقف: معتمدالتولیه، میرزا باباخان، ملقب به معتمدالتولیه (قرن ۱۴ق)

واقف: تونی، محتشم

تاریخ چاپ: ۱۳۱۵ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱×۱۵/۵سم؛ تعداد صفحات: ۳۵ص؛

تعداد سطور: ۲۰س.

رقبات و محل وقوع: ۱. آب نهر شاهی و قلعه‌خیابان (از موقوفات شاه عباس)؛ ۲.

مزرعه حسینی میان ولایت و دیخان و جمع‌آباد تبادکان (از موقوفات شاه طهماسب)؛

۳. دارالشفاء (از موقوفات علی‌شاه پسر برادر نادرشاه)؛ ۴. مزرعه عوضی بلوک

بنادکان؛ ۵. مزرعه رفیقان بلوک درزاب؛ ۶. مزرعه انداد بلوک درزاب؛ ۷. مزرعه

کلوخان بلوک درزاب؛ ۸. مزرعه ماریان بلوک درزاب؛ ۹. مزرعه درتک‌آباد بلوک

تبادکان؛ ۱۰. مزرعه جنبرغربال بلوک میان ولایت؛ ۱۱. مزرعه رزان بلوک تبادکان؛

۱۲. مزرعه جایاب بلوک چناران؛ ۱۳. مزرعه استفتی بلوک میان ولایت؛ ۱۴. مزرعه

احمدآباد کامکان، طاحونه داخل شهر؛ ۱۵. قنات جدید البناء رکنه (از موقوفات

رکن الدوله والی و فرمان فرمای خراسان و متولی باشی آستان؛ ۱۶. ثلث مزرعه حسین آباد جنگل نیشابور؛ ۱۷. قدری از مزرعه در تک آباد درزاب؛ ۱۸. مزرعه سوهان رادکان؛ ۱۹. حمام آقچه متصل به صحن اراضی از حمام جدید البنیان متصل به آب؛ ۲۰. حمام کنه بیست تبادکان؛ ۲۱. مزرعه سنکور تبادکان؛ ۲۲. مزرعه منزل آباد؛ ۲۳. مزرعه جاخاصه میان ولایت؛ ۲۴. مزرعه چاه نو بلوک تبادکان؛ ۲۵. مزرعه شاطغای بلوک درزاب؛ ۲۶. مزرعه کاهو سه زوج؛ ۲۷. مزرعه جایاب هفت؛ ۲۸. زوج و فرد طاحونه کلوخ واقع در طرق یک حَجَر؛ ۲۹. قریه سعید آباد میان ولایت (از موقوفات میرزا سعیدخان وزیر خارجه)؛ ۳۰. قریه کشف (از موقوفات میرزا سعیدخان وزیر خارجه)؛ ۳۱. تیمچه حکاکان (از موقوفات میرزا فضل الله نوری)؛ ۳۲. بازار کفش دوزان (از موقوفات میرزا فضل الله نوری)؛ ۳۳. بنای کاروانسرای حسینی (از موقوفات میرزا فضل الله نوری)؛ ۳۴. بازار بزازان (از موقوفات میرزا فضل الله نوری)؛ ۳۵. مزرعه حسین آباد (از موقوفات عضد الملک محمد حسین قزوینی)؛ ۳۶. قریه حسن آباد سرجام (از موقوفات محمد بن فتحعلی شاه قاجار ملقب به سیف الدوله)؛ ۳۷. کاروانسرای سلطانی (از موقوفات محمد بن فتحعلی شاه قاجار ملقب به سیف الدوله)؛ ۳۸. بازار زرگرها متصل به صحن مقدس جدید (از موقوفات انیس الدوله)؛ ۳۹. دکان عطاری (از موقوفات انیس الدوله)؛ ۴۰. باغ سالار و الله یارخان آصف الدوله؛ ۴۱. دکاکین و حمام و کاروانسرای شاه ویردی بیک؛ ۴۲. یک زوج مزرعه اسماعیل آباد (از موقوفات میرزا باباخان معتمد التولیه)؛ ۴۳. احمد آباد تربت (از موقوفات خواجه محتشم تونی)؛ ۴۴. نجف آباد نیشابور من کلیه نیشابور و باغ آن (از موقوفات امام ویردنجان بیات نیشابوری)؛ ۴۵. محمد آباد نیشابور (از موقوفات امام ویردنجان بیات نیشابوری)؛ ۴۶. جمالان نیشابور (از موقوفات محمد حسن خان سردار قاجار قزوینی)؛ ۴۷. شمس آباد میان ولایت (از موقوفات حاجی قاسم ملک التجار خراسان)؛ ۴۸. ربع اسماعیل آباد ترشیز (از موقوفات ملا حسن امین الرعایا)؛ ۴۹. مزرعه محراب خان جنب دروازه نوغان از بلوک تبادکان؛ ۵۰. قنات درویش بیک

پنج سهم از کل؛ ۵۱. مزرعه کل مکان یک زوج از کل (از موقوفات میرزای صراف)؛ ۵۲. بحرآباد نیشابور تماماً (از موقوفات حسین خان شاهسون نظام‌الدوله)؛ ۵۳. نصف محمدآباد از بلوک تبادکان (از موقوفات حسین خان شاهسون نظام‌الدوله)؛ ۵۴. حسین‌آباد جنگل نیشابور (از موقوفات امیرحسین خان شجاع‌الدوله)؛ ۵۵. دو ثلث شاه‌فیل میان‌ولایت (از موقوفات امیرحسین خان شجاع‌الدوله)؛ ۵۶. دو زوج محمدیه (از موقوفات امیرحسین خان شجاع‌الدوله)؛ ۵۷. کلاته میان‌ولایت چهارزوج (از موقوفات امیرحسین خان شجاع‌الدوله)؛ ۵۸. جوقان چناران دو زوج (از موقوفات امیرحسین خان شجاع‌الدوله)؛ ۵۹. نهر شاهی (از موقوفات مهدی‌قلی خان قوللر آقاسی‌باشی)؛ ۶۰. حمام شاه واقعه در محله چهارباغ (از موقوفات مهدی‌قلی خان قوللر آقاسی‌باشی)؛ ۶۱. قنات جاریه از مسجد کبیر رشته مزرعه پس پسته بلوک درزاب (از موقوفات مهدی‌قلی خان قوللر آقاسی‌باشی)؛ ۶۲. مزرعه کارگاه بلوک تبادکان (از موقوفات مهدی‌قلی خان قوللر آقاسی‌باشی)؛ ۶۳. مزرعه معینه‌تون؛ ۶۴. مزرعه مؤیدی (از موقوفات گنج‌علی خان)؛ ۶۵. مزرعه باغ خان (از موقوفات گنج‌علی خان)؛ ۶۶. مزرعه شهرآباد (از موقوفات گنج‌علی خان)؛ ۶۷. دکاکین و حمام و میدان معروف به گنج‌علی خان (از موقوفات گنج‌علی خان)؛ ۶۸. مزرعه جنکرک نیشابور؛ ۶۹. محمدآباد تربت و طاحونه سنگان تربت (از موقوفات مهدی‌قلی خان قرائی)؛ ۷۰. مزرعه شادکن تبادکان (از موقوفات محمدناصرخان قاجار ظهیرالدوله ایشک آقاسی‌باشی)؛ ۷۱. چهارده زوج و ثلث مزرعه دهشک (موقوفه نادرشاه)؛ ۷۲. بازار کلاه‌دوزان (از موقوفات ملاعلی نائینی)؛ ۷۳. مزرعه کربتان بلوک اردمه؛ ۷۴. مزرعه فرک ترشیز؛ ۷۵. مزرعه کوچکی تبادکان؛ ۷۶. مزرعه محراب‌خان تبادکان به انضمام طاحونه یک ثلث از یک زوج از کل مکان یک زوج قنات درویش به یک پنج سهم دیگر (وقفی میرزا حسین)؛ ۷۷. قصبه دولات کوناباد؛ ۷۸. مزرعه سران؛ ۷۹. ده مظفر تبادکان؛ ۸۰. سیرقان جوین؛ ۸۱. نصف شمس‌آباد میان‌ولایت؛ ۸۲. مؤمن‌آباد چناران؛ ۸۳. یک زوج و فرد از جین چماقی میان‌ولایت؛ ۸۴. یک باب

خانه در محله غوغایی؛ ۸۵. کاروان‌سرای میرمعین در خیابان سفلی؛ ۸۶. دیزیئه میان‌ولایت؛ ۸۷. دکاکین مختصه آستانه؛ ۸۸. کاروان‌سرای ناصریه؛ ۸۹. تیمچه فوق بازار کفش‌دوزان؛ ۹۰. تیمچه کنار قتلگاه؛ ۹۱. املاک قنان سناباد؛ ۹۲. باغ عنبر؛ ۹۳. باغات طرق به سه قطعه باغ مصلی، باغ سمرقند، طاحونه میرعلی و میرشحیم واقعه در طرق؛ ۹۴. طاحونه کبود...^۷

مصارف: اطعام عموم زوار، حفاظ مزار شاه طهماسب، فتیله عنبر حرم، صرف مریض‌های امام رضا علیه السلام، روشنایی دو عدد چهل چراغ در حرم، روشنایی حرم مطهر، نظیف صحن، روضه‌خوانی در آستان، خدام آستان، نظیف درب نقره، مکتب‌خانه سادات، فرش آستان، مواجب حفاظ عتبه، تعمیر رباط میان‌دشت، حفاظ توحیدخانه مبارکه، حفاظ بالاسر، مکتب‌خانه سادات ایتام، حفاظ درب پایین، شربت‌خانه، فرش حرم، تعمیر کتب و کلام الله چاپی خدام، عیدی کفش‌بان‌ها، سقاخانه مبارکه، تعزیه‌داری سیدالشهداء، زوار جبل عاملی و آحسایی و جزایری، ساکنان عتبات به شرط تلاوت یک ختم قرآن، سادات مکه معظمه، زوار کابلی و افغان، تنقیه نهر شاهی.

منبع: فردوس التواریخ. نوروزعلی بن محمدباقر فاضل بسطامی شاهرودی. تبریز: چاپخانه اسدآقا بن علی بن محمدحسین تبریزی، ۱۳۱۵ق [۶۱۹۳].
موجودی: بیاض؛ آستانه؛ مرکزی تبریز؛ ادبیات تهران؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس؛ ملی؛ بنیاد پژوهش‌ها؛ ملک؛ تاریخ اسلام؛ مفید.

[۶] وقف‌نامه آستان قدس رضوی

واقف: عباس صفوی اول، شاه ایران (۹۷۸-۱۰۳۸ق)

واقف: قزوینی، محمدحسین بن فضل‌الله، ملقب به عضدالملک (؟-۱۲۸۴ق)

واقف: نوری، فضل‌الله بن اسدالله، ملقب به وزیرنظام (۱۲۰۹-۱۲۸۹ق)

واقف: جلال‌الدوله، حسین بن ناصرالدین‌شاه، ملقب به جلال‌الدوله (؟-۱۲۸۵ق)

- واقف: مستشارالملک، عبدالکریم ناظر، ملقب به مستشارالملک (قرن ۱۴ق)
- واقف: تاجر بادکوبه ای، کلب علی
- واقف: مؤیدالدوله، بوالفتح بن مراد ملقب به مؤیدالدوله (قرن ۱۴ق)
- واقف: لشکر نويس، مهدی ملقب به لشکر نويس
- واقف: صاحب دیوان^۸
- واقف: آصف الدوله، الله یار بن محمد، ملقب به آصف الدوله (قرن ۱۳ق)
- واقف: انیس الدوله گرجیانی، فاطمه بنت نور محمد، ملقب به انیس الدوله (۱۲۵۸-۱۳۱۴ق)
- واقف: حاجی عبدالله
- واقف: نایب التولیه، مصطفی، ملقب به نایب التولیه
- واقف: مرتضی قلی بیگ
- واقف: شاهوردیخان (قرن ۱۱ق)
- واقف: تاجر قره باغی، محمدحسین بن عبدالله
- واقف: بدرنساء خانم بنت داود
- واقف: امیر پنج، امیر حسین خان ملقب به امیر پنج
- واقف: تاجر قزوینی، محمد صالح بن محمد سعید
- واقف: صراف، سید میرزای
- واقف: مجدالدوله (امیر آخور)، مهدی قلی بیگ بن عیسی خان، ملقب به امیر آخور و مجدالدوله (قرن ۱۴ق)
- واقف: صدیقی، غلام محمد
- واقف: بیگلربیگی، صفی قلی خان بن رستم خان
- واقف: رجب علی بن جعفر قلی بیگ
- واقف: عباس قلی بن جعفر قلی بیگ
- واقف: مشهدی، مصطفی بن مرتضی

واقف: قرائی، اسحاق خان
 واقف: میرعلی محمد بن محمد مہدی
 واقف: میرشکار، جعفر قلی بیکا
 واقف: مہدی قلی بیکا امیر آخوریاشی
 واقف: کشمیری مشہدی محمد بن جلال الدین، ملقب بہ علاء الدین
 واقف: حسینی، محمد زمان
 واقف: خادم الروضہ، ابراہیم ملقب بہ خادم الروضہ
 واقف: سعید الدین محمد
 واقف: محمود بیکا
 واقف: وزیر، محمد مؤمن
 واقف: شہربانو بیگم بنت اسماعیل
 واقف: ظہیر الدولہ، محمد ناصر بن ابراہیم قاجار ملقب بہ ظہیر الدولہ
 (۱۲۹۴-۴ق)

واقف: نظام الدولہ، حسین خان شاہسون ملقب بہ نظام الدولہ (۱۲۹۲-۴ق)
 واقف: علی اکبر خان
 واقف: نوری، محمود خان، ملقب بہ مدیر الدولہ (قرن ۱۴ق)
 واقف: رضوی، ابوطالب
 واقف: مختار بیکا
 واقف: مستوفی سبزواری، محمد رضا ملقب بہ مؤتمن السلطنہ (۱۳۰۸-۲ق)
 واقف: مجتہد، حسن
 واقف: اصفہانی، علی اکبر ملک محمد
 واقف: قرقلو، محمد حسین بن امیر بیکا
 واقف: جواہری، ہدایت اللہ
 واقف: محرر، حسین بن جعفر

- واقف: متولی باشی، سعیدخان
- واقف: بلخی، محمدعلم خان
- واقف: محمدعلی بن مؤتمن السلطنه
- واقف: حسین علی خان بن مؤتمن السلطنه
- واقف: تاجر تهرانی، عبدالحسین
- واقف: خوافی، علاءالدین
- واقف: قرائی، مهدی قلی خان
- واقف: شاهزاده محمد میرزا
- واقف: طیب محمدحسین
- واقف: لکزی، محمدحسین خان
- واقف: گنابادی، ابوالقاسم بن عزیزالله
- واقف: گنابادی، ابوطالب بن محمد مؤمن
- واقف: خبوشانی، محمد اسماعیل بن محمد ابراهیم
- واقف: شجاع الدوله^۹
- واقف: سرتیپ، اسماعیل خان بن حبیب الله
- واقف: آهو خانم والدۀ میرزا ادهم
- واقف: جوینی، حسین بن جعفر
- واقف: سرهنگ سبزواری، علی اکبر خان بن فرامرزان
- واقف: تاجر سبزواری، حسین
- واقف: جعفر خان بیگ بن محمد باقر
- واقف: محمد بن کمال الدین
- واقف: عباس علی خان بن محمد امین
- واقف: خانم جانم خانم صبیۀ آقاعشور حکاک قندهاری
- واقف: محمدعلی بن محراب بیگ

- واقف: نیشابوری، غلامرضا
- واقف: اسماعیل خان بن محمد
- واقف: نیرالدوله، حسین بن پرویز فتح‌علی شاه ملقب به نیرالدوله (؟-۱۳۲۶ق)
- واقف: علی‌بیک بن خدابخش
- واقف: شاه‌عبدالعظیمی، جواد
- واقف: ندیم‌الدوله، قمر تاج خانم ملقب به ندیم‌الدوله
- واقف: آغاخانم صبیّه اسماعیل‌بیک
- واقف: مهدی‌قلی‌بیک
- واقف: رشتی، رفیع بن جعفر
- واقف: مستوفی، فتح‌الله خان
- واقف: مستوفی، عبدالله خان
- واقف: لنکرانی، عبدالله بن باباخان، ملقب به معتمدالسلطان
- واقف: معین‌التجار رشتی، محمد بن محمد محسن
- واقف: اعتمادالرعایای رشتی، عبدالرحیم بن موسی
- واقف: مستوفی، عباس‌قلی بن مهدی‌خان، ملقب به معتمدالسلطان
- واقف: قاجار، حیدر بن محمد مهدی
- واقف: مازندرانی، جعفر بن شفیع
- واقف: معدل‌الملک^{۱۰}
- واقف: کلانتر شیرازی، فتح‌علی بن علی‌اکبر بن ابراهیم صاحب دیوان
(۱۲۳۶-۱۳۱۴ق)
- واقف: شیرازی، علی‌اکبر بن محمد حسین
- واقف: گنج‌علی خان
- واقف: عبدالرشید بن رضاقلی خان
- واقف: کرمانی، محمد حسین بن محمد علی

- واقف: سرهنگ، علی خان بن اسدالله خان
- واقف: کارگذار، اسماعیل خان بن سلیمان
- واقف: حمدالله خان بن شکرالله خان
- واقف: فندرسکی، قمر نسا خانم بنت میرزا بدیع
- واقف: رضاقلی خان بن یوسف سپهر
- واقف: گروسی، علی رضاخان
- واقف: گروسی، محمدشریف بن محمد
- واقف: عطاریاشی، محمد بن حسین
- واقف: رضوی، محمد بن محمدباقر، ملقب به تقی الدین
- واقف: خواجه محمدهاشم
- واقف: رکن الدوله
- واقف: کرمانی، محمدصالح بن خواجه حسین
- واقف: محمدجعفر بیک بن محمدحسین
- واقف: علی حسن بن محمدشریف
- واقف: زرکش، سیدمحمد بن علی
- واقف: محمدبیک
- واقف: علی خان بن الله یارخان
- واقف: معصومه خانم بنت آقامحمد
- واقف: گنابادی، حسین علی بیک
- واقف: دیوان بیگی، محمدبیک
- واقف: حسینی، محمدداود
- واقف: قرائی، محمدمحسن بن عباس علی
- واقف: کلیدری، محمدخان بن آقامحمد
- واقف: کلیدری، محمدکریم بن آقاحیدر

واقف: کلیدری، محمدرحیم بن آقاحیدر

واقف: کلیدری، آقامحمد بن علی خان

واقف: کلیدری، علی نقی بن محمدتقی

واقف: کلیدری، احمد بن غضنفر

واقف: حسن مجتهد

واقف: بختیاری، محمداسماعیل بن نادر

واقف: خوانی، محمدسعید بن جواد افضل

واقف: مرادخان بن میرزاخان بیکا

واقف: کیهانی، خیرالنسا خانم بنت کربلایی محمد

واقف: حسین قلی بیگ بن عبدالله بن محمدقلی بیگ

واقف: مرتضی قلی بیگ بن لطف علی بن محمدقلی بیگ

واقف: متولی باشی، عباس قلی خان

واقف: کلب علی خان ولد گوهرشادخانم

واقف: شیرازی، علی رضا بن ابراهیم

واقف: شهربابکی، محمدعلی بن محمدشریف

واقف: شیرازی، عبدالحسین خان

واقف: کرمانی، نورجهان خانم بن زین العابدین

واقف: شهربابکی، علی بن محمد بن عبدالله

واقف: سرهنگ، شاه محمدخان

واقف: متولی، طاهر

واقف: انصاری، سعید بن سلیمان، ملقب به مؤتمن الملک (۱۲۳۱-۱۳۰۱ق)

واقف: تفرشی مستوفی، حسین بن علی رضا

واقف: عکاس باشی، سلطان خانم بنت رضاخان^{۱۱}

واقف: سرهنگ، آقاخان بن عبدالعلی

واقف: نعمت الله خان یاور

واقف: شیرازی، محمدحسین بن محمدحسن

واقف: محمدامین بن آقاسی بیک

کاتب: طیب مشهدی، طاهر

گردآورنده: مستوفی همدانی، اسماعیل بن حبیب الله ملقب به معتمدالسلطان

تاریخ کتابت: ذی الحجه ۱۳۱۷ق

تاریخ چاپ: ۱۳۱۷ق؛ نوع خط: نستعلیق؛ ابعاد: ۱۷/۵×۲۱/۵سم؛ تعداد صفحات:

۳۶۴ص؛ تعداد سطور: ۲۲س.

منبع: آثار الرضویة من منتخبات الصدیقیة. اسماعیل بن حبیب الله مستوفی

همدانی ملقب به معتمد السلطان. تهران: چاپخانه شیخ محمد بن محمدرضا تهرانی،

خشتی، ۳۶۴ص، ۱۳۱۷ق [۸۹۸۶]

توضیحات: این کتاب مشتمل بر مجموعه موقوفات، فرمانها، قبالهها و حکمهای

آستان قدس رضوی است. مستوفی همدانی این کتاب را به معاونت میرزا عبدالعلی،

مصحح کتابخانه آستان قدس به انجام رسانیده است. به علت تفصیل، از ذکر نام

رقبات و موارد و محل مصرف در این مقاله امتناع نموده ایم.

موجودی: بیاض؛ مرکزی تبریز؛ انجمن مفاخر؛ مجلس شورای اسلامی؛ ملی؛

آستانه؛ تاریخ اسلام؛ مرعشی؛ دایرة المعارف؛ ایران شناسی؛ دانشگاه تهران؛ فردوسی؛

پژوهشها؛ مفید؛ آستان قدس.

[۷] وقف نامه آستان حضرت عبدالعظیم

واقف:

متولی: عین الدوله، عبدالمجید بن احمد بن فتحعلی شاه، ملقب به عین الدوله

(۱۲۶۱-۱۳۴۵ق)

کاتب: حسینی تفرشی، ابراهیم (قرن ۱۴ق)

تاریخ کتابت: ۱۳۱۹ق؛ تاریخ چاپ: ۱۳۱۸ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۱۷/۵×۱۰/۵ اسم؛
تعداد سطور: مختلف السطور.

رقبات و محل وقوع: ۱. مدرسه میرزا ابراهیم خان امین السلطان؛ ۲. شش باب
دکان واقع در سر چهارسوق راسته بازار زاویه مقدسه؛ ۳. تکیه معروف به گذر؛ ۴.

کده سائله وجه منافع مذکوره بفرد تفصیل بدین مبصائر و فہما

۱۰ ۵	۲ ۳	۱ ۱۰	۲ ۵
ادوسدوسر			

ختم اسنان مقدس برسد و تولیت ان را با تفصیل و شرط
 در من بخیار مستطاب سلاله دودمان مصطفوی و فخر خاندان
 مرضوی فامہر زما محمد باقر مولی باشی سرکار فیض آثار سلمہ اللہ تعالیٰ
 و بعد از انشان هر کس کہ متصدک هر تولیت ناستد واکذرا نمود
 تمام شرایط مذکوره در موقوفہ من در نظارت صاحب مصیبتا
 و بموجب خریدن اجناس و مصارف قنات و صرفہ مال موقوفہ
 وغیرہ وغیرہ در این موقوفہ ہم منظور است و صیغہ
 وقف بالعربیہ و الفارسیہ جاری کردہ بقین بدلتہ بعد از انشان
 فاما علی الذین سید لونیہ فی شہر محرم الحرام سنہ ۱۳۱۰
 بسوی فامہر زما محمد باقر مولی العظام فاشی علی (محمد شفیع)
 کمال علو و منزلت لولیت اسنان عرض نشان حضرت علی
 مقتصد نما محلہ طبریز تقنا محلہ طبع الیوم
 صاحب دار میر معین ۱۳۱۹

یاعلی
 الاصلح التواضع
 میرزا محمد باقر
 مولی باشی
 ۱۳۱۰

وقف میرزا محمد باقر مولی باشی
 ۷۵۰ لایق ۱۳۱۹
 ۳۹

تکیه میدان زاویه مقدسه؛ ۵. کاروان‌سرای مرحوم حجة الاسلام حاجی ملاعلی کنی
 واقعه در چهارسوق معروف به دوقلو با دکاکین متصله کاروان‌سرا؛ ۶. کاروان‌سرای
 راسته‌خیابان جنب باغ دباغی؛ ۷. قهوه‌خانه بیرون دروازه؛ ۸. دکه جنب قهوه‌خانه؛
 ۹. دکان بقالی آستان؛ ۱۰؛ دکان عطاری؛ ۱۱. دکان بقالی؛ ۱۲. دکان خرده‌فروشی؛
 ۱۳. دکان خبازی؛ ۱۴. کاروان‌سرای شاه‌عباس؛ ۱۵. دکاکین و حمام میدان جنب
 کاروان‌سرای عباسی؛ ۱۶. دکان قصابی؛ ۱۷. کاروان‌سرای امین‌السلطان بیرون
 دروازه؛ ۱۸. دکان سلمانی؛ ۱۹. حمام مردانه و زنانه راسته‌بازار؛ ۲۰. میوه‌فروشی؛
 ۲۱. خرازی راسته‌بازار؛ ۲۲. میوه‌فروشی جنب نرده؛ ۲۳. سقط فروشی و ...

منبع: **خصائص العظیمیة**. محمدجواد بن مهدی بن رجب‌علی موسوی رازی
 مشهور به شریعتمدار (؟-۱۳۵۵ق). تهران: چاپخانه میرزا علی اصغر طهرانی
 باسمة چی. ۶۳ص، ۱۳۱۸ق [۵۴۹۶].

توضیحات: در برخی از چاپ‌های کتاب **خصائص العظیمیة** سه ضمیمه به چشم
 می‌خورد که اولی مربوط به قوانین آستانه حضرت عبدالعظیم علیه السلام، و دومی صورت
 موقوفات حضرت عبدالعظیم علیه السلام و سومی وقف‌نامه قریه گازران قم است که
 اطلاعات فراوانی در خصوص موقوفات این آستان و موقوفات زاویه مقدسه - به
 صورت کلی - ارائه می‌دهد که البته در بخش صورت موقوفات، عمده مطالب به
 خط سیاق آمده است. این سه بخش در ضمن شناخت‌نامه حضرت عبدالعظیم به
 چاپ رسیده است.

موجودی: بیاض؛ ملی؛ عبدالعظیم؛ دایرة المعارف؛ آستان قدس؛ تاریخ اسلام؛
 مسجد اعظم.

[۸] وقف‌نامه میرزا شفیع خان مستشارالملک گرکانی

واقف: گرکانی، محمدشفیع بن محمدحسن (قرن ۱۴ق)

متولی: متولی‌باشی، حسین و بعد از او اولاد وی نسلاً بعد نسل.

تاریخ کتابت: ۱۳۱۹ق؛ تاریخ چاپ: ۱۳۱۹ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۱۰/۵×۱۷/۵سم؛ تعداد سطور: مختلف السطور.

رقبات و محل وقوع: ۱. شش دانگ قریه گازران نو واقعه در محال جعفرآباد ساوه را که محدود است به حدود اربعه ذیل: از قنات و زمین مزروعی؛ ۲. چهار دانگ از شش دانگ یک قطعه باغ؛ ۳. چهار دانگ از کل شش دانگ یک حجر طاحونه؛ ۴. چهار دانگ قلعه و بیوتات رعیتی (شرقی به مزرعه پستکان، غربی به گازران کهنه ملکی واقف، جنوب به سنگچین سر راه طغرو، شمالی به مزرعه نورآباد که متعلق به چهار دانگ و یک چارک ملک متصرفی گازران است)؛ ۵. چهار دانگ از کل شش دانگ خانه ابراهیم مسگر؛ ۶. چهار دانگ از کل شش دانگ یک باب یخچال؛ ۷. چهار دانگ از کل شش دانگ یک قطعه باغ یونجه.

مصارف: مصارف شام آستانه حضرت معصومه B؛ روضه خوانی شبهای جمعه سجلات: عبدالله بن آل الرضا؛ وجیه‌الدین بن محمدرضا حسینی؛ علی قلی بن محمدرضا؛ میرزا آقا موسی؛ غلامرضا.

منبع: **خصائص العظیمیه**. محمدجواد بن مهدی بن رجب‌علی موسوی رازی مشهور به شریعتمدار (؟-۱۳۵۵ق). تهران: چاپخانه میرزا علی اصغر طهرانی باسمة چی. ۶۳ص، ۱۳۱۸ق [۵۴۹۶].

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس؛ تاریخ اسلام؛ مسجد اعظم.

[۹] وقف‌نامه میرزا شفیع خان مستشارالملک گرکانی

واقف: گرکانی، محمدشفیع بن محمدحسن (قرن ۱۴ق)

متولی: متولی‌باشی، محمدباقر و سپس اولاد وی نسل بعد نسل.

کاتب: تفرشی، یحیی

تاریخ وقف: محرم الحرام ۱۳۱۸ق

تاریخ کتابت: ۱۳۱۹ق؛ تاریخ چاپ: ۱۳۱۹ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۱۰/۵×۱۷/۵سم؛
تعداد سطور: مختلف السطور.

رقبات و محل وقوع: ۱ نیم دانگ مشاع از کل شش دانگ قریه گازران جعفرآباد؛
۲ دو دانگ از کل شش دانگ یک حجر طاحونه؛ ۳ دو دانگ از کل شش دانگ
یک قطعه باغ بزرگ؛ ۴ دو دانگ از کل شش دانگ یخچال؛ ۵ دو دانگ از کل شش
دانگ عمارت ابراهیم مسگر؛ ۵ دو دانگ از یک قطعه باغ یونجه.

مصارف: همه ساله وجه منافع مذکوره به قرار تفصیل ذیل: نان، گوشت، ماست،
هیزم، پنیر، ادویه و سبزی به مصارف نهار خدّام آستان مقدس برسد.

سجلات: عبدالله بن آل الرضا؛ وجیه‌الدین بن محمدرضا حسینی؛ علی قلی بن
محمدرضا؛ میرزا آقا موسی؛ غلامرضا.

منبع: خصائص العظیمیه. محمدجواد بن مهدی بن رجب‌علی موسوی رازی
مشهور به شریعتمدار (؟-۱۳۵۵ق). تهران: چاپخانه میرزا علی اصغر طهرانی
باسمه‌چی. ۶۳ص، ۱۳۱۸ق [۵۴۹۶].

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس؛ تاریخ
اسلام؛ مسجد اعظم.

[۱۰] وقف‌نامه احمدخان مشیرالسلطنه (۱)

واقف: مشیرالسلطنه، احمد (قرن ۱۴ق)

متولی: مشیرالسلطنه، احمد (قرن ۱۴ق) و بعد از ایشان با اکبر ارشد اولاد ذکور
یا اناث

کاتب: تفرشی، یحیی بن محمدباقر، ملقب به کاتب همایون (قرن ۱۴ق)

تاریخ وقف: ۲۵ جمادی‌الآخری سال ۱۳۱۸ق

تاریخ چاپ: ۱۳۱۸ و ۱۳۱۹ و ۱۳۲۱ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۱۷/۵×۲۲سم؛ تعداد

سطور: ۲۳.

رقبات و محل وقوع: شش دانگ کاروان سرا، شش دانگ یک باب حمام ملکی، یک قطعه زمین که همگی متصلند به یکدیگر در شهر ناصره در خیابان دروازه گمرک که از حد شرق به باغچه و خانه استاد اسماعیل مقنی باشی، و از حد غرب به چال حوض حمام بزرگ، و حد جنوب به خانه آقا سیدعلی قناد، و حد شمال به خانه میرزا محمدعلی نوکر در اندرون شاه.

مصارف: ۱. یک عشر از منافع حق التولیه و حق النظاره؛ ۲. مخارج تعمیرات لازمه عین موقوفه؛ چهار سهم در مصارف تعزیه داری سیدالشهداء و ائمه هدی و اولاد و اصحاب ایشان و انبیا و اولیا و مناقب ایشان و مثالب اعدای ایشان؛ ۳. دو سهم به ارحام فقیر و مستحق واقف در صورتی که وجود داشته باشند، و الا به مطلق مستحقین؛ ۴. یک سهم مصارف روشنایی بقاع ائمه هدی >؛ ۵. یک سهم مصارف تجهیز اموات مسلمین؛ ۶. یک سهم جهت روشنایی و فرش مساجد؛ ۷. یک سهم به فقرا و زوار قبور ائمه انام؛ ۸. یک سهم به سادات حسینی ساکن مدینه طیبه که معروف به نخاوله اند؛ ۹. دو سهم کتب علمیه از فقه و اصول و تفسیر و حدیث خرید و مجاناً به اهل علم بدهند؛ ۱۰. سه سهم در تعمیر پل های خراب و مساجد و مدارس که موقوفه ندارند و کاروان سراها که در محل عبور مسلمین است، یا قنوات وقفی که متولی ندارند؛ ۱۱. یک سهم به فقرا سادات؛ ۱۲. سه سهم به فقرا غیر سادات از اهل علم؛ ۱۳. یک سهم در ماه مبارک رمضان جهت قرائت قرآن به قاری از اهل علم بدهند به جهت اموات؛ ۱۴. یک سهم در ماه مبارک رمضان خاصه در لیالی قدر صرف افطار و طعام فقرا و محتاجین نمایند.

منبع: **المعتبر فی شرح المختصر**. جعفر بن حسن بن یحیی حلی. تهران: رحلی، ۳۴۳ص، ۱۳۱۸ق.

موجودی: آستانه؛ ادبیات؛ ابن مسکویه؛ عبدالعظیم؛ سپهسالار؛ تربیت؛ ارموی.
منبع: **أسس الأصول**. محمد بن غلامرضا شریف کرمانی. تهران: ۲۵۸ص، خشتی، ۱۳۱۹ق.

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ ادبیات؛ مجلس؛ فقه و اصول؛ تحقیقات رایانه‌ای؛ سپهسالار؛ مرعشی؛ ارموی؛ دایرة المعارف؛ آستان قدس رضوی.

منبع: مرآة العقول فی شرح الکافی من الروضة و الفروع و الأصول. محمدباقر بن محمدتقی بن مقصودعلی مجلسی. تهران: رحلی، ۴ج، ج ۱، ۱۳۲۱ق.
موجودی: آستانه، مجلس، شاهچراغ، امور خارجه، ادبیات، دایرة المعارف، ملک، عبدالعظیم، تربیت^{۱۲}.

توضیحات: این وقف‌نامه در منابع مختلف ذکر شده و با ابعاد مختلف به چاپ رسیده که در چاپ حاضر، ملاک، ابعاد ذکر شده در کتاب **أسس الأصول** است و در دو وقف‌نامه دیگر از مشیرالسلطنه که در ادامه می‌آید نیز بر اساس همین کتاب است.

[۱۱] وقف‌نامه احمدخان مشیرالسلطنه (۲)

واقف: مشیرالسلطنه، احمد (قرن ۱۴ق)

متولی: مشیرالسلطنه، احمد (قرن ۱۴ق) و بعد از ایشان با اکبر ارشد اولاد ذکور

یا اناث

کاتب: تفرشی، یحیی بن محمدباقر، ملقب به کاتب همایون (قرن ۱۴ق)

تاریخ وقف: ۱۴ صفر ۱۳۱۸ق

تاریخ چاپ: ۱۳۱۸ق و ۱۳۱۹ق و ۱۳۲۱ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۲×۱۷/۵سم؛

تعداد سطور: ۲۳.

رقبات و محل وقوع: ۱. تمامی شش دانگ مجاری المیاه دو رشته قنات؛ ۲. شش دانگ اراضی صحرا؛ ۳. تمامی باغات مختصی اربابی و طاحونه جدیدالبنای ملکی واقف در قریه و وجه‌آباد که از قراء معروفه شهریار است و در سه فرسخ و نیم دارالخلافه واقع است.

مصارف: همان که در مورد نخست در صفحه پیشین ذکر شد.

منبع: **المعتبر فی شرح المختصر**. جعفر بن حسن بن یحیی حلی. تهران: رحلی، ۳۴۳ص، ۱۳۱۸ق

موجودی: آستانه؛ ادبیات، ابن مسکویه، عبدالعظیم، سپهسالار، تربیت، ارموی
منبع: **أسس الأصول**. محمد بن غلامرضا شریف کرمانی. تهران: ۲۵۸ص، خشتی، ۱۳۱۹ق

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ ادبیات؛ مجلس؛ فقه و اصول؛ تحقیقات
رایانه‌ای؛ سپهسالار؛ مرعشی؛ ارموی؛ دایرة المعارف؛ آستان قدس رضوی
منبع: **مرآة العقول فی شرح کافی من الروضة و الفروع و الأصول**. محمدباقر بن
محمدتقی بن مقصودعلی مجلسی. تهران: رحلی، ۴ج، ج. ۱، ۱۳۲۱ق
موجودی: آستانه؛ مجلس؛ شاهچراغ؛ امور خارجه؛ ادبیات؛ دایرة المعارف؛ ملک؛
عبدالعظیم؛ تربیت.

[۱۲] وقف نامه احمد خان مشیر السلطنه (۳)

واقف: مشیر السلطنه، احمد (قرن ۱۴ق)

متولی: مشیر السلطنه، احمد (قرن ۱۴ق) و بعد از ایشان با اکبر ارشد اولاد ذکور
یا اناث

کاتب: تفرشی، یحیی بن محمدباقر، ملقب به کاتب همایون (قرن ۱۴ق)

تاریخ وقف: ۱۴ صفر ۱۳۱۸ق

تاریخ چاپ: ۱۳۱۸ق و ۱۳۱۹ق و ۱۳۲۱ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۲×۱۷/۵سم؛

تعداد سطور: ۲۳.

رقبات و محل وقوع: ۱. تمامی شش دانگ قریه‌الورد از قراء معروف بلوک
شهریار از بلوکات دارالخلافه، با جمیع ملحقات و منضمات و متفرعات شریعه از
مجارى المیاه قنوات و روداب و اراضی و صحاری و باغات و انهار و اشجار و قلعه
و بیوتات و طواحن و مزارع و مراتع و مراتع و سایر ما يتعلق بها و ینسب الیها.

مصارف: ۱. فقرا و ضعفا و ارامل و ایتام شیعه اثناعشری که در کربلا و نجف توطن کرده‌اند؛ ۲. به جهت روشنائی و اجرت قاری و خادم و سایر مصارف مقبره واقف در محلی که معین فرمایند.

منبع: المعبر فی شرح المختصر. جعفر بن حسن بن یحیی حلی. تهران: رحلی، ۳۴۳ص، ۱۳۱۸ق.

موجودی: آستانه؛ ادبیات؛ ابن مسکویه؛ عبدالعظیم؛ سپهسالار؛ تربیت؛ ارموی.
منبع: أسس الأصول. محمد بن غلامرضا شریف کرمانی. تهران: ۲۵۸ص، خشتی، ۱۳۱۹ق.

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ ادبیات، مجلس، فقه و اصول، تحقیقات رایانه‌ای، سپهسالار، مرعشی، ارموی، دایره المعارف؛ آستان قدس رضوی.

منبع: مرآة العقول فی شرح الکافی من الروضة و الفروع و الأصول. محمدباقر بن محمدتقی بن مقصودعلی مجلسی. تهران: رحلی، ۴ج، ج. ۱، ۱۳۲۱ق.
موجودی: آستانه؛ مجلس؛ شاهچراغ؛ امور خارجه؛ ادبیات؛ دایره المعارف؛ ملک؛ عبدالعظیم؛ تربیت.

[۱۳] وقف نامه محسن حسینی

واقف: حسینی، محسن

متولی: اولاد

کاتب: رضوی، محمدعلی

تاریخ وقف: ۱۳۲۱ق

تاریخ کتابت: ۱۳۲۱ق

تاریخ چاپ: ۱۳۲۲ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱/۵ × ۱۷ سم؛ تعداد سطور: ۱۵س.

رقبات و محل وقوع: ۱. قریه فتبو؛ ۲. قریه سودتیه؛ ۳. قریه کرکان؛ ۴. قریه اناج؛

۵. قریه ده‌سد؛ ۶. قریه سناورد؛ ۷. قریه عباس آباد؛ ۸. قریه الودر؛ ۹. قریه کوشه علیا؛ ۱۰. قریه کوشه سفلی؛ ۱۱. مزرعه حسین آباد؛ ۱۲. مزرعه مول؛ ۱۳. کاروان سراسر پوشیده قدیم دو سهم از شش سهم؛ ۱۴. کاروان‌سرای بزرگی که واقع در جنب اوست بتمامه؛ ۱۵. کاروان‌سرای معروف به کاروان‌سرای حاج ملک سه سهم با یک نصفی از یک سهم از تمام کاروان‌سرای پوشیده قیصریه بتمامه؛ ۱۶. کاروان‌سرای حاجی خدامرادی یک سهم و نصف سهم از شش سهم؛ ۱۷. نصف قریه کزاز و پنج سهم و نصف از شش سهم از قریه عنبریه و چهار سهم از شش و نصفی از تمام قریه دربند؛ ۱۸. قریه مهاجران چهار سهم و شش یک سهمی از شش سهم قریه کزاز؛ ۱۹. یک سهم از شش سهم و سه ربع از یک سهم قریه قدم‌گاه بتمامه به استثناء چهاریک از یک سهم سدس سیاه‌کله بتمامه؛ ۲۰. قریه ضامن‌جان بتمامه با جمیع قراء و مزارع؛ ۲۱. قریه رباط‌نصف تمام؛ ۲۲. یک‌عشر مزرعه خانه‌میران بتمامه؛ ۲۳. قریه مرزیجران بتمامه؛ ۲۴. قریه دربند مرزیجران بتمامه؛ ۲۵. قریه سرسختی بتمامه؛ ۲۶. باغ برآفتاب شش سهم از هفت سهم کل آن؛ ۲۷. قریه رشان دو سهم از شش سهم و دو شش‌یک از یک سهم؛ ۲۸. قریه بازانه بتمامه به استثناء چهار یک از یک سهم؛ ۲۹. مزرعه بیوراز بتمامه؛ ۳۰. قریه رازان بتمامه؛ ۳۱. قریه کرک بتمامه؛ ۳۲. قریه چوناس بتمامه؛ ۳۳. مزرعه هفته چهار سهم به استثناء دو شعیر از شش سهم؛ ۳۴. قریه دیزی‌جان پنج سهم از شش سهم؛ ۳۵. قلعه‌حصار بتمامه؛ ۳۶. عمارت تاج‌آباد بتمامه؛ ۳۷. قریه آب‌باریک بتمامه الا اینکه شش شعیر از آن وقف است از برای خصوص دو مشهد شریف؛ ۳۸. قریه موجان پنج سهم؛ ۳۹. علی‌آباد شش سهم بتمامه؛ ۴۰. کوشه علی‌آباد چهار دانگ و ده شعیر؛ ۴۱. قریه ساکین بتمامه؛ ۴۲. قریه خرم‌آباد بتمامه؛ ۴۳. قریه علیم‌آباد نصف تمام؛ ۴۴. قریه رباطین بتمامه؛ ۴۵. فنوات بلده سلطان‌آباد بتمامه.

مصارف: ۱. مصارف روشنایی و شموع و آنچه محتاج‌الیه است در خصوص مشاهد شریفه نجف، کربلا، کاظمین سامرا و سرداب امام زمان (عج)؛ ۲. مخارج طلاب و

مشتغلین و علما در اماکن اربعه شریفه؛ ۳. مخارج خصوص طلاب و محصلین ساکن در بلده مشهور به سلطان آباد؛ ۴. به جهت مؤونه اولاد ذکور نسلاً بعد نسل.

سجلات: ۱. محسن عراقی؛ ۲. ابوالقاسم حسنی حسینی

منبع: الشهاب فی الحكم والآداب. محمد بن سلامه قضاعی (؟-۴۵۴ق). تهران:

بی جا، ۶۹ص، ۱۳۲۲ق.

موجودی: بیاض؛ ملی؛ مرکز تحقیقات؛ شاهچراغ؛ مسجد اعظم؛ مؤسسه

دارالحديث؛ مرعشی.

[۱۴] وقف نامه مسجد و مدرسه محمودیه

واقف: امینی، محمود بن محسن ملقب به امین الدوله

متولی: امینی، محمود بن محسن ملقب به امین الدوله

متولی: امینی، احمد بن محسن

کاتب: حسینی برغانی، مرتضی بن عباس (۱۲۷۶-۱۳۵۸ق)

تاریخ وقف: رجب ۱۳۲۵ق

تاریخ چاپ: ۱۳۲۵ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱×۳۴سم؛ تعداد سطور: ۲۷س.

رقبات و محل وقوع: ۱. یک باب محوطه دستگاه حصیربافی و تیرفروشی از هر

یک از سه باب دکاکین متصل به آن در سمت شمالی خیابان دولتی واقع در جنب

کارخانه چراغ گاز دو سهم از هفت سهم از کل شش دانگ؛ ۲. هفت باب دکاکین

متصل به مدرسه محمودیه، هر یک شش دانگ؛ ۳. خانه سرچشمه مقابل حمام

معروف به حاجی عبدالکریم سه دانگ از کل شش دانگ؛ ۴. شش باب دکاکین

و یک باب دکه متصل به یکدیگر واقع در طرف غربی بازار سرچشمه محاذی

کوچه مسجد مرحوم حاجی میرزا عباسقلی، به انضمام هر یک فوقانی و تحتانی

آنها هر یک شش دانگ؛ ۵. از هر یک از پنج باب دکاکین متصل به یکدیگر واقع

در طرف شرقی بازار سرچشمه سر کوچه مسجد مرحوم حاجی میرزا عباسقلی

یک دانگ و نیم؛ ۶. چهار باب دکاکین متصل به یکدیگر و دو بالاخانه فوقانی دکاکین سمت غربی بازار سرچشمه مقابل دکاکین وقفی پشت تکیه سرچشمه هر یک شش دانگ؛ ۷. یک باب زورخانه محل ریاضت واقع در جنب کاروانسرای محله دانکی شش دانگ؛ ۸. دو دست حیاط که یکی اندرونی و دیگری بیرونی و محل سکناى خود واقف است محدود به حدود اربعه هر یک شش دانگ (حد شرقی به کوچه خاص، غربی به خانه حاجی میرزا حبیب الله مجد الاطباء، شمال به قراولخانه دولتی، جنوب به خانه ملکی خود جناب واقف)؛ ۹. یک دکه و دو باب دکان متصل به یکدیگر وصل به جلوخان خانه مزبور وقفی واقف هر یک شش دانگ؛ ۱۰. چهار باب دکاکین متصل به یکدیگر به انضمام حق پاپوب قصابی واقع در سه راه پای منار محدود به حدود اربعه هر یک شش دانگ (حد شرقی به قراولخانه دولتی، غربی به خانه و دکاکین حاجی میرزا حبیب الله مجد الاطباء، جنوبی به خانه وقفی واقف، شمالی به سه راه بازار محله پای منار)؛ ۱۱. از باب دکاکین واقعه در قرب سه راه محله حیات شاهی از هر یک سه دانگ از شش دانگ؛ ۱۲. از یک باب دکان کوچک گذر محله یهودی ها دو سهم از پنج سهم از شش دانگ؛ ۱۳. از یک باب دکان بقالی عودلاجان واقع در سر کوچه معروف به حاجی ها سه دانگ از شش دانگ؛ ۱۴. از یک باب دکان که مقابل دکان بقالی مزبور است در راسته عودلاجان سر کوچه معروف به حاجی ها یک دانگ و نیم؛ ۱۵. از یک باب دکان بخاری بزرگ واقع در گذر عودلاجان سه دانگ از شش دانگ؛ ۱۶. از یک باب دکان و یک جزر بزرگ متعلق و مخصوص به آن واقع در سمت شمال سر سه راه بازار آهنگران در راسته بازاری که به طرف چهار سوق می رود یک دانگ و نیم از شش دانگ؛ ۱۷. از یک باب دکان لوفی که متصل است به دکان مزبور سر سه راه آهنگران سه دانگ از شش دانگ؛ ۱۸. از یک باب دکان رزازی بزرگ واقع در سمت جنوب راسته بازاری که به طرف چهار سوق می رود قرب سه راه آهنگران سه دانگ از شش دانگ؛ ۱۹. از یک باب دکان واقع در

راسته‌بازار و پشت کاروان‌سرای حاجی نادعلی سه ربع از یکدانگ از شش دانگ که یک سهم از هشت سهم از یک باب دکان باشد؛ ۲۰. از یک باب دکان وصل به درب کاروان‌سرای نو معروف به کاروان‌سرای قزوینی‌ها دو سهم از پنج سهم از شش دانگ؛ ۲۱. از یک باب دکان قنادی واقع در سمت جنوب راسته‌بازار پشت کاروان‌سرای حاجی عبدالوهاب قرب سه راه کوچه غریبان یک دانگ و نیم از سه دانگ؛ ۲۲. از یک باب خانه در سمت غربی شش باب دکاکین و یک دکه واقع در بازار سرچشمه مرقوم در متن که خانه وصل است به دکاکین مزبوره و دکه یک دانگ و نیم از شش دانگ؛ و حدود اربعه دکاکین و خانه ازین قرار است: شرقی به شارع عام بازار سرچشمه، غربی به خانه عیال حاجی منظم الملک، جنوبی به دکان سمساری سر کوچه مرحوم حاجی میرزا عباس قلی و به کوچه مزبور، شمالی به خانه حاجی سید محمدعلی؛ ۱۳. دالان بزرگ سرای خدائی و متعلقات آن که واقع در سمت شمال راهی است که از چهار سوق بزرگ به طرف چهار سوق کوچک می‌رود، از هر یک دو دکه جنین دالان بزرگ سرای خدائی که در سمت شمال راسته‌بازار واقع است دو دانگ و نیم از کل شش دانگ باشد.

از هر یک از چهار باب حجرات سمت مشرق واقع در دالان بزرگ سرای خدائی از حجره اول دالان متصل به یکدیگر تا چهار باب به انضمام فوقانی از هر یک از آنها که فوقانی دارد دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، که به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ باشد.

از هر یک از سه باب حجرات و یک دکه متصل به یکدیگر در سمت شرقی دالان بزرگ سرای خدائی از حجره زیر طاق بزرگ الی آخر دالان از هر یک از فوقانی آنها یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از هر یک از شش حجرات سمت غربی دالان بزرگ سرای خدائی از اول دالان الی آخر دالان به انضمام فوقانی از هر یک از آنها که فوقانی دارد دو دانگ و هیجده

سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ.

از یک باب انبار بزرگ آخر دالان بزرگ مقابل درب دالان که دو سه حجره بوده و بالفعل یک انبار است به انضمام، از هر یک از فوقانی آنها دو دانگ و یک ربع و یک سهم از چهل و شش سهم.

از یک دانگ از هر یک از دو باب حجره سمت شمال دالان کوچکی که از دالان بزرگ به صحن سرای خدائی می رود که یکی از آن دو حجره دو روی است به صحن مزبور و از هر یک فوقانی آن یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از هر یک از دو باب حجره سمت جنوب دالان کوچکی که از دالان بزرگ به صحن سرای خدائی می رود که یکی از آن دو حجره دو روی است به صحن مزبور، و از هر یک فوقانی آن دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ.

از معبر از ابتدای دالان بزرگ تا به صحن سرای خدائی و از دو راه پله بالاخانه ها و بام واقعه زیر طاق بزرگ واقع در دالان بزرگ سرای خدائی و از دکه زیر طاق بزرگ که جای دالاندار است از هر یک دو دانگ و ربع و یک سهم از چهل و شش سهم.

از سه باب انبار و زاویه در صحن سرای خدائی که ما بین سمت شرقی و شمالی صحن سرای خدائی است و متصل است به یکدیگر دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ.

از هر یک از نه باب حجره متصل به یکدیگر واقعه در سمت شمال صحن سرای خدائی و از آب انبار و راه شیر زیر آنها دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم

و نیم از کل شش دانگ.

از هریک از سه باب انبار و زاویه که ما بین سمت شمالی و غربی صحن سرای خدائیسست و متصل است به یکدیگر دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ.

از یک باب حجره واقع در سمت غربی صحن سرای خدائی وصل به زوایای مزبوره دو دانگ و ربع دانگ و یک سهم از چهل و شش سهم از یک دانگ. از هر یک از دو باب حجره واقع در سمت غربی صحن سرای خدائی یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از یک باب حجره که در زاویه ما بین سمت غربی و جنوبی صحن سرای خدائی واقع است یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از هر یک از سه باب حجره بزرگ و یک باب حجره کوچک متصل به یکدیگر الی راه بام واقع در سمت جنوب صحن سرای خدائی و از هر یک فوقانی آنها یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از یک باب حجره که واقع در سمت جنوبی صحن سرای خدائی است و وصل به راه بام و راه بالاخانه‌های دالان کوچک و این حجره جزو دالان کوچک است و مانند حجرات سمت شرقی دالان کوچک منقسم می‌شود سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

از هریک از دو باب حجره متصل به یکدیگر واقع در سمت جنوبی صحن سرای خدائی دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم و نیم از کل شش دانگ.

از هریک از یک باب انبار زاویه و از یک باب حجره واقع در زاویه ما بین سمت جنوبی و شرقی صحن سرای خدائی دو دانگ و هیجده سهم از سی و چهار سهم و نیم از یک دانگ دیگر، به عبارت اخری چهارده سهم و نیم از سی و چهار سهم

و نیم از کل شش دانگ.

از حیاط صحن و راهرو بامها از دو طرف دالان کوچک و حوض و بالوچه واقع در پشت حجرات سمت غربی صحن و بهار بند و غیره دو دانگ و نیم.

از هر یک از دو دکه جنین درب دالان کوچک سرای خدائی واقع در راسته بازار سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

از هر یک از سه باب حجره متصل به یکدیگر واقع در سمت مشرقی دالان کوچک و از هر یک از فوقانی آنها سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

از یک باب حجره اول دالان کوچک واقع در سمت غربی و از فوقانی آن یعنی از هر یک سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

از هر یک از دو باب حجره واقع در سمت غربی دالان کوچک سرای خدائی و از هر یک از فوقانی آنها یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از دکه آخر دالان کوچک نزدیک صحن سمت غربی یک دانگ و نیم از شش دانگ.

از دکه آخر دالان کوچک نزدیک صحن سمت شرقی سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

از هر یک از دو باب دکانهایی که جنین دکه های مزبور درب دالان کوچک سرای خدائی است واقع در راسته بازار سه دانگ و شش سهم و نیم از یازده سهم و نیم از یک دانگ دیگر.

یک باب دکان بزرگ قرب دالان کوچک سرای خدائی و مقابل درب دالان اول سرای حاجی حسن شش دانگ.

از یک باب دکان واقع در راسته بازار متصل به جلوخان مسجد آقا سید عزیزالله دو سهم از پنج سهم از شش دانگ.

از یک باب دکان راسته بازار واقع در پشت حمام حاجی سید محسن دو دانگ و

ربع یک دانگ از شش دانگ، لیکن بالفعل آن را از باقی یک باب دکان مجزا کرده‌اند و دکه شده که بزاد در آن سکنی دارد شش دانگ تمام است.

از مجرای قنات عین الحیوه که دو رشته است موسوم به عین الحیوه و کریم‌خانی شش ساعت و نیم از بیست و چهار ساعت یک شبانه روز در گردش شش شبانه روز، به عبارت اخیری شش سهم و نیم از یکصد و چهل و چهار سهم از کل مجرای قنات.

از مجرای قنات سردار که آن نیز دو رشته است چهار ساعت و نیم دقیقه از بیست و چهار ساعت یک شبانه روز در گردش شش شبانه روز، و به عبارت اخیری چهار سهم و نیم دقیقه علاوه از یکصد و چهل و چهار سهم از کل مجرای قنات از هر یک از دو یخچاوان و در آن چاوان و از کیک کود یخچال معروف به سنگی.

از هر یک از دو فقره اراضی متعلقه به آن که تخمیناً و قطعه اراضی بیاض و یخچال و یچاوانها قریب هجده هزار ذرع می‌شود سه دانگ و محدود به حدود اربعه ذیل: حد شرقی به دیوار خانه جناب مجدالملک. غربی به کوچه که بالفعل درب یخچال در آن است. شمالی به نهر آب قنات مرحوم سردار و خیابان دولتی. جنوبی به باغ قدیم سادات اخوی.

مصارف: مسجد و مدرسه محمودیه، معلم خانه اطفال فقرا و ایتام، روضه نیمه رجب، روضه نیمه شعبان، یک شب از لیالی ماه رمضان، روز غدیر، روضه دهه عاشورا، روضه ده شب آخر ماه صفر.

سجلات: سید محمدتقی، جمال‌الدین حسینی، مرتضی غروی.

منبع: جواهر الاخلاق اثر محمود بن محسن امینی ملقب به امین الدوله. تهران: چاپخانه سید مرتضی باسمه چی تهرانی، ۱۳۲۵ق.

موجودی: بیاض؛ آستان قدس؛ ملی؛ مرعشی؛ سپهسالار؛ ایران‌شناسی، وزارت

امور خارجه

[۱۵] وقف‌نامه سه باب دکان

واقف: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی‌اکبر بن حسین
متولی: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی‌اکبر بن حسین و سپس اولاد واقف نسلاً
بعد نسل.

تاریخ وقف: ۷ ذی‌الحجه ۱۳۲۱ق

تاریخ کتابت: ربیع‌الاول ۱۳۳۵ق

تاریخ چاپ: ۱۰ صفر ۱۳۳۶؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱ × ۱۳/۵ سم؛ تعداد سطور:
۱۹؛ تعداد صفحات: ۴ص

رقبات و محل وقوع: سه باب دکان جنب مسجد جامع عتیق بارفروش
مصارف: تعزیه حضرت سید الشهداء علیه السلام؛ بعد از وضع تعمیرات لازمه در تکیه
محلّه بی‌سرتکیه صرف آش و طعام بشود، نه قسم دیگر. در صورت امکان هر ساله
طبخ طعام در خانه واقف بشود.
سجلات: سید حسین؛ آقا محمدعلی پسر آقا؛ حاجی فضل‌الله؛ حاجی رحیم؛
حاجی حسن؛ کربلایی عباس؛ شیخ ابوالقاسم؛ حاجی آقابابا؛ کربلایی آقا داداش؛
حاجی حسن خان.

منبع: *مناهج الرشاد فی اسرار الشهادة*. روح‌الله بن حبیب‌الله عالمی بارفروش
مازندرانی. تهران: چاپخانه عبدالرحیم بن رستم‌علی تهرانی، ۲۳۰ص، ۱۳۳۵ق.
موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایرة المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس

[۱۶] وقف‌نامه خانه کوچک

واقف: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی‌اکبر بن حسین
متولی: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی‌اکبر بن حسین و سپس اولاد واقف نسلاً
بعد نسل.

تاریخ وقف: غرّه محرم ۱۳۲۹ق

تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۳۳۵ ق

تاریخ چاپ: ۱۰ صفر ۱۳۳۶

نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱ × ۱۳/۵ سم؛ تعداد سطور: ۱۹؛ تعداد صفحات: ۵ص؛
دارای مهر واقف؛ سجع مهر: علی اکبر ابن حسین.
رقبات و محل وقوع: شش دانگ یک باب سراخانه واقع در سمت شرقی محله
بی سرتکیه بارفروش.

مصارف: عزاداری سید الشهداء

سجلات: آقا میرزا نصرالله قاضی؛ شیخ جعفر؛ شیخ ابوالقاسم؛ میرزا حسن طیب؛
حاجی آخوند عبدالرزاق؛ ابوطالب کلاهدوز؛ مشهدی محمدعلی؛ حاجی غلامعلی
بلورفروش؛ استاد غلام حسین نعلبند.

منبع: **مناهج الرشاد فی اسرار الشهادة**. روح الله بن حبیب الله عالمی بارفروش
مازندرانی. تهران: چاپخانه عبدالرحیم بن رستم علی تهرانی، ۲۳۰ ص، ۱۳۳۵ ق.
موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس

[۱۷] وقف نامه دکان های مسجد حاج واقف مذکور

واقف: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی اکبر بن حسین

متولی: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی اکبر بن حسین و سپس اولاد واقف نسلاً
بعد نسل.

تاریخ وقف: ۱۶ رجب ۱۳۳۴ ق

تاریخ کتابت: ربیع الاول ۱۳۳۵ ق

تاریخ چاپ: ۱۰ صفر ۱۳۳۶ ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱ × ۱۳/۵ سم؛ تعداد سطور:
۱۹؛ تعداد صفحات: ۵ص.

رقبات و محل وقوع: ۱. شش دانگ دو باب دکان متصل به هم و یک باب طویله
با جمیع توابع و لواحق و منضمات و مضافات واقع در محله مسجد جامع از

محلات شهر بارفروش؛ ۲. یک باب دکان واقع در جنب مسجد جدید البناء حاج واقف با جمیع توابع و لواحق و منضمات و مضافات که واقع است در محله بی سرتکیه از محلات شهر بارفروش

مصارف: بعد از وضع تعمیرات لازمه اعیان موقوفه و مسجد و یک عشر حق التولیه، مبلغ سی تومان را هر ساله به امام راتب مسجد مزبور از باب حق امامت، و مبلغ چهل تومان به مؤذن، مکبر و خادم مسجد از بابت حقوق ایشان، و الباقی مال الاجاره اعیان موقوفه را از برای لوازمات و مصارف مسجد مصروف دارد؛ از قبیل: حصیر، سوخت، چراغ و مشربه و ...

سجلات: ظهیرالاسلام شیخ روح‌الله؛ شیخ جعفر؛ شیخ علی اکبر؛ شیخ ابوالقاسم؛ محمدحسن؛ حاجی عبدالرزاق

منبع: **مناهج الرشاد فی اسرار الشهادة**. روح‌الله بن حبیب‌الله عالمی بارفروش مازندرانی. تهران: چاپخانه عبدالرحیم بن رستم‌علی تهرانی، ۲۳۰ص، ۱۳۳۵ق موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس

[۱۸] وقف‌نامه خانه بزرگ و سه باب و نیم دکان

واقف: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی اکبر بن حسین متولی: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی اکبر بن حسین و سپس اولاد واقف نسلاً بعد نسل.

تاریخ وقف: ۱۳۳۴ق

تاریخ کتابت: ربیع‌الاول ۱۳۳۵ق

تاریخ چاپ: ۱۰ صفر ۱۳۳۶ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱ × ۱۳/۵سم؛ تعداد سطور: ۱۹؛ تعداد صفحات: ۱۱ص.

رقبات و محل وقوع: ۱. شش دانگ عمارت بزرگ جدید البناء واقع در محله بی سرتکیه بارفروش؛ ۲. دو باب و نیم دکان ملکی متصرفی واقف واقع در سر میدان

بارفروش؛ ۳. یک باب دکان واقع در حد غربی مسجد جامع بارفروش که از شیخ محمدخادم ابتیاع شده با کافه مضافات و منضمات.

مصارف: تعزیه داری امام حسین و سایر ائمه معصومین علیهم السلام در دهه دوم ماه محرم در صورت امکان، و در صورت عدم امکان در دهه آخر ماه صفر در حسینیّه واقف.

سجالات: سید اسماعیل مازندرانی بارفروشی؛ شیخ عنایت بارفروشی؛ شیخ عبدالهادی بن ابوالحسن مازندرانی؛ عبدالغفار حسینی مازندرانی بارفروشی؛ سید محمد بن کاظم حسینی؛ شیخ روح الله؛ شیخ جعفر؛ علی بن مهدی حسینی ساروی مازندرانی مشهدکلای؛ سید علی؛ شیخ غلام علی بارفروشی؛ سید احمد بن محمد علی حسینی مازندرانی بارفروشی؛ شیخ محمد بن امیر؛ شیخ محسن بن حبیب الله مازندرانی؛ سید حسن موسوی طباطبایی؛ سید محمد کاظم طباطبایی؛ شیخ عباس؛ شیخ محمد حسین مازندرانی؛ شیخ عبدالله مازندرانی نجفی؛ حجه الاسلام شیخ کبیر؛ شیخ محمد حسن مازندرانی.

ملاحظات: به ضمیمه، صورت اعیان موقوفه از موقوفات حاجی علی اکبر که باید در عزاداری حسینیّه استعمال شود آمده است.

منبع: *مناهج الرشاد فی اسرار الشهادة*. روح الله بن حبیب الله عالمی بارفروش مازندرانی. تهران: چاپخانه عبدالرحیم بن رستم علی تهرانی، ۲۳۰ ص، ۱۳۳۵ ق. موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس.

[۱۹] وقف نامه جنب مسجد و مقبره حاجی علی اکبر

واقف: تاجر بادکوبی بارفروشی علی اکبر بن حسین

متولی: تاجر بادکوبی بارفروشی، علی اکبر بن حسین و سپس اولاد واقف نسلًا بعد نسل.

تاریخ کتابت: ۲۷ رجب ۱۳۳۵

تاریخ چاپ: ۱۰ صفر ۱۳۳۶ق؛ نوع خط: نسخ؛ ابعاد: ۲۱×۱۳/۵سم؛ تعداد سطور: ۱۹؛ تعداد صفحات: ۵ص.

رقبات و محل وقوع: یک باب سراخانه ملکی با جمیع توابع و لواحق و منضمات و مضافات واقع در سرتکیه از محلات بارفروش.

مصارف: به جهت مصارف مقبره واقف

سجلات: مهدی اصفهانی؛ شیخ علی دشتی؛ آقاحسن؛ عباس علی؛ شیخ علی اکبر شه میرزادی؛ علی اصغر بادکوبه‌ای؛ سید ذبیح‌الله؛ محمدحسن؛ شیخ روح‌الله؛ شیخ جعفر؛ شیخ ابوالقاسم.

منبع: **مناهج الرشاد فی أسرار الشهادة**. روح‌الله بن حبیب‌الله عالمی بارفروش مازندرانی. تهران: چاپخانه عبدالرحیم بن رستم علی تهرانی، ۲۳۰ص، ۱۳۳۵ق. موجودی: بیاض؛ آستانه؛ عبدالعظیم؛ دایره المعارف؛ مرعشی؛ آستان قدس.

[۲۰] وقف نامه مامقانی

واقف: مامقانی، عبدالله بن محمدحسن بن عبدالله (۱۲۹۰-۱۳۵۱ق)

متولی: مامقانی، عبدالله بن محمدحسن بن عبدالله (۱۲۹۰-۱۳۵۱ق)

کاتب: زنجانی، احمد بن محمدحسین

تاریخ وقف: ۱۷ رجب ۱۳۴۳ق

تاریخ چاپ: ۱۳۴۴ق

نوع خط: نسخ؛ تعداد صفحات: ۱ص؛ ابعاد: ۲۱×۳۳سم؛ تعداد سطور: ۳۷.

رقبات و محل وقوع: ۱. خانه؛ ۲. شش دکان واقع در محله باب النجف از محله‌های کربلا.

مصارف: وقف بر شیخ عبدالله مامقانی و اولاد ذکورش نسلاً بعد از نسل.

سجلات: محمدحسن بن عبدالله مامقانی؛ محمدحسین غروی نائینی؛ ابوالحسن موسوی اصفهانی؛ علی حسینی شیرازی؛ احمد آل کاشف الغطا؛

محمد حسینی یزدی فیروزآبادی؛ ضیاء‌الدین عراقی؛ علی بن عبدالحسین؛ مهدی خراسانی؛ جواد صاحب الجواهر؛ جعفر آل بحر العلوم طباطبائی؛ محمد موسوی خلخالی؛ محمد کاظم خراسانی؛ محمد بحر العلوم طباطبائی؛ عبدالله مازندرانی.

توضیحات: در وقف‌نامه قید شده است در صورتی که کسی اصل وقف‌نامه را بخواهد، نزد شیخ ابوالقاسم مامقانی است.

منبع: **مناهج المتقین فی فقه ائمة الحق و الیقین**. عبدالله بن محمدحسن بن عبدالله مامقانی نجفی (۱۲۹۰-۱۳۵۱ ق). نجف: چاپخانه مرتضویه، رحلی، ۵۳۲ص، ۱۳۴۴ق.

موجودی: بیاض؛ بصیر رایانه؛ شاهچراغ شیراز؛ دایرة المعارف؛ مرعشی نجفی؛ سپهسالار؛ آستان قدس رضوی.

[۲۱] وقف‌نامه موقوفات قهارقلی خان در بارفروش

واقف: قاجار، قهارقلی بن خانلرخان

متولی: قاجار، قهارقلی بن خانلرخان

متولی: امام مسجد جامع عتیق بارفروش

تاریخ وقف: ۲۲ جمادی‌الثانی ۱۳۰۵ق

تاریخ چاپ: ۱۳۳۲ق؛ نوع خط: نسخ؛ تعداد صفحات: ۴ص؛ ابعاد: ۲۱×۳۴سم؛

تعداد سطور: ۳۸س.

رقبات و محل وقوع: ۱. دكاكین سَمَکِی واقع در بازار مسگری بارفروش؛ ۲. دكاكین واقع در بازار پشت شهداء؛ ۳. دكان علاقه‌بندی واقع در بازار کلاه‌دودی بارفروش؛ ۴. حمام میرزا یوسف زنانه و مردانه واقع در پشت بازار مسگری بارفروش محله سرحمام؛ ۵. حمام چوب باغ؛ ۶. یک دانگ و نیم شکرپزی؛ ۷. چهار دانگ مشاع از شش دانگ یک باب کاروان‌سرای واقع در محله بارفروش قریب تکیه

مزبوره شهیر به سرای ضابط؛ ۸. کلمدون و نقیب کلا و پائین جنید از قرای بلوک پیشه توابع بار فروش دو دانگ و شانزده سیر؛ ۹. زمین مزروعی خارج از دهک واقعه در کلامدن سه جریب و پنج قفیز؛ ۱۰. پانزده سهم از چهار دنگ ملکی قریه طرچچی کلامن؛ ۱۱. قریه حسین آباد توابع ساری شناع از شش دانگ سه دانگ بین ورثه هفتاد و شش خروار و ده پیمانہ؛ ۱۲. قریه کرواد خمیرکنده توابع علی آباد؛ ۱۳. قریه دوعی کلامن قرای بلوک مطلال از رک که متاع از شش دانگ یک دانگ و نیم و چهار سیر و نیم یک سهم از سه سهم از یک دانگ از شش دانگ؛ ۱۴. بلوک جلال از رک مازندران من اعمال بلده بارفروش؛ ۱۵. قریه ارچی من قرای بلوک جلال از رک مازندران من توابع بارفروش مشاع از شش دانگ با جمیع توابع و لواحق بقدر الحصه الشایعه دو دانگ و نیم؛ ۱۶. قریه درکنار من قرای بلوک جلال از رک مازندران از توابع بارفروش مشاع از شش دانگ با جمیع لواحق بقدر الحصه الشایعه دو دانگ.

مصارف: مدرسه و مسجد، فقرا، خیرات، تعزیه داری^{۱۳}

سجلات: محمدحسن بن صفرعلی بارفروشی مازندرانی مشهور به شیخ کبیر.

منبع: تعلیقه علی فرائد الاصول. محمدحسن بن صفرعلی بارفروشی مازندرانی مشهور به شیخ کبیر (۱۲۴۲-۱۳۴۵ ق). تهران: چاپخانه احمد شیرازی تهرانی، ۵۵۳ ص، ۱۳۳۲ ق.

موجودی: بیاض؛ ملی تهران؛ مرکزی دانشگاه تهران؛ تخصصی فقه و اصول؛ مرعشی؛ آستان قدس رضوی؛ آستانه حضرت معصومه B؛ بصیر رایانه؛ سپهسالار.

[۲۲] وقف نامه سید سعید طباطبایی نائینی

واقف: طباطبایی نائینی، سعید بن نصرالله بن سعید (۱۲۹۳-۱۳۷۸ ق)

متولی: نامعلوم

کاتب: علی مسمی پرست

تاریخ وقف: نامعلوم

تاریخ کتابت: ۱۳۶۴ق

تاریخ چاپ: ۱۳۶۴ق؛ نوع خط: نسخ؛ تعداد صفحات: ۱ص؛ ابعاد: ۲۷×۱۷/۵سم؛

تعداد سطور: ۴۲ سطر دو ستونه.

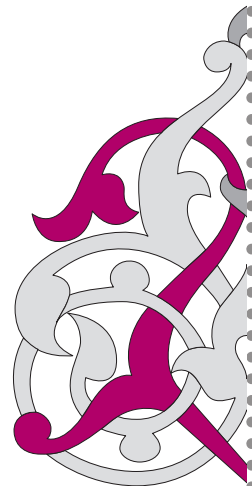
رقبات و محل وقوع: ۱. چهار دانگ مزرعه جدیدالاحداث سعیدآباد واقع در نائین نزدیک ارچک؛ ۲. سه دانگ خانه مشهور به خانه حاجی میرزا واقع در نائین؛ ۳. یک باب خانه متصل به خانه باغچه واقع در محله گلبهار اصفهان؛ ۴. یک باب خانه واقع در کوچه شیخ محمدتقی در مشهد؛ ۵. یک دانگ از مزرعه هاشم آباد در دو فرسخی مشهد.

مصارف: عائدات موقوفات ۱۰ قسم شود: دو قسم حق متصدی و متولی که از اولاد اکبر برادر و خواهر است بالسویه، و دو سهم برای اطعام فقیر، و سه سهم برای تعزیه خامس آل عبا علیهم السلام، و یک سهم برای ختم قرآن و نائب زیارة و صوم و صلوات که به نیابت پدر و مادر و برادر واقف خوانده شود، و دو سهم برای مجتهد جامع الشرائط بابت سهم امام علیه السلام.

منبع: مکارم الکرائم. علی بن حسن زواره‌ای. اصفهان: بی‌چا، ۱۳۱۳ص، وزیری،

[۱۳۶۴ق [۷۹۲۰]

موجودی: بیاض؛ آستانه؛ دایرة المعارف؛ ملی؛ مرعشی؛ شهرداری اصفهان.

پی نوشت

۱. در این خصوص ر.ک: نگاهی به وقف و آثار اقتصادی، اجتماعی آن. حیدر علوی نژاد. مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، رقی، ۱۳۷۷ش. ص. ۷۷.
۲. جهت آشنایی با این نوع از وقف‌نامه‌ها ر.ک: «دو وقف‌نامه سنگی». میترا شاطری. وقف میراث جاویدان، ش ۴۱-۴۲ (بهار و تابستان ۱۳۸۲): ص ۵۱-۵۲؛ «تحلیل فرهنگ وقف در دوره صفویه به استناد کتیبه‌های سنگی در بناهای اسلامی شهر یزد». فاطمه دانش‌یزدی. میراث جاویدان، ش ۶۰ (زمستان ۱۳۸۶): ص ۸۸-۱۰۳؛ «وقف‌نامه‌های سنگی خوانسار (سنگ‌نشته‌های موقوفات خوانسار)». محبوبه خسروی. وقف میراث جاویدان، ش ۶۷ (پاییز ۱۳۸۸ش): ص ۳۶-۴۱؛ «وقف‌نامه سنگی سلطان شاهرخ بهادر در امامزاده جعفر بن علی بن حسین (ع) دامغان». علی بحرانی‌پور. همایش بین‌المللی وقف و تمدن اسلامی (اصفهان، آبان ۱۳۸۷ش). ج ۳، تهران: انتشارات اسوه، رقی (شومیز)، ۱۳۸۷ش، ص ۶۹۷-۷۱۸.
۳. در این خصوص ر.ک: رضایی، امید، جستارهایی در سندشناسی فارسی (تهران: نشر صائن، ۱۳۸۵)، ص ۱۵ و
۴. قابل توجه آنکه از این نوع وقف‌نامه‌های کتاب، چه قبل از ورود صنعت چاپ و چه بعد از آن، در ابتدا و انتهای کتب خطی و چاپی به وفور دیده می‌شود و در حال حاضر محل بحث ما نیست. اما از این حیث که وقف‌نامه این کتاب، اولین وقف‌نامه چاپی در حال حاضر است، آن را عنوان نموده‌ایم.
۵. حبیب‌الله و محمدحسن هر دو برادران انیس‌الدوله بوده‌اند که تولیت موقوفات انیس‌الدوله بعد از آن دو به اولاد ذکور آنها نسل‌اً بعد از نسل رسیده است.
۶. چندین نفر را با این لقب می‌شناسیم که حاکم خراسان بوده‌اند: اردشیر میرزا پسر عباس میرزا (?-۱۲۸۲ق)، علی‌نقی پسر محمدتقی میرزا و محمدتقی پسر محمدشاه قاجار (۱۲۶۲-۱۳۱۸ق). ر.ک: القاب و مناصب عصر قاجاری: ۱۲۷ و القاب رجال دوره قاجاریه: ۶۹.
۷. در ادامه، موقوفات مطلقه آمده است که به جهت فراوانی از ذکر آن در اینجا چشم‌پوشی می‌نمائیم. همچنین در پایان وقف‌نامه، صورت اسامی کتب کتابخانه آستان قدس رضوی شامل کتب خطی و کتب چاپی نیز ذکر گردیده است.
۸. به احتمال قوی مراد فتح‌علی بن علی اکبر

شیرزای ملقب به صاحب‌دیوان است که به سال ۱۳۰۸ ق استاندار خراسان و متولی‌باشی آستان قدس بوده است.

۹. اشخاص متعددی به این لقب موصوف بوده‌اند. رک: القاب و مناصب قاجاری: ۱۶۷

۱۰. احتمالاً محمد شیرازی نایب الحکومه یزد است.

۱۱. وی دختر رضاخان عکاس‌باشی بوده است. رک: القاب و مناصب عصر قاجاری: ۴۱.

۱۲. از این وقف‌نامه یک نسخه خطی با این مشخصات نیز موجود است: تهران: مجلس، ش ۱۲۱۳، نسخ و نستعلیق ۷شوال ۱۳۱۸ ق، عنوان شنگرف، جدول زر و لاجورد، پیشانی‌ها با گل و بوته زر، با شش تصدیق وقف به خط و مهر و امضاء حاج شیخ فضل‌الله نوری در صفر ۱۳۱۸، در ۱۵ گ ۱۵ س، اندازه ۱۰ × ۲۰، ۱۷ × ۲۸، کاغذ آبی، جلد تیماج مشکی و مقوائی زرکوب [کتابخانه مجلس سنا: ۱۶۹/۲].

۱۳. تفصیل آنکه تقسیم منافع موقوفه بر چهار قسم است، در وقف‌نامه آمده است.